

**BİREYSEL FİNANSAL KAYNAKLARIN YÖNETİMİNDE
BİR ARAÇ OLARAK FİNANSAL EĞİTİMDE
DÜNYA UYGULAMALARI VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI**
İsmet ÖZGÜLER
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2013

**BİREYSEL FİNANSAL KAYNAKLARIN YÖNETİMİNDE
BİR ARAÇ OLARAK FİNANSAL EĞİTİMDE
DÜNYA UYGULAMALARI VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI**

İsmet ÖZGÜLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Fatih TEMİZEL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık 2013

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İsmet ÖZGÜLER'in, "Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması" başlıklı tezi 17 Ocak 2014 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İşletme (Finansman) Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Fatih TEMİZEL

Üye : Yard.Doç.Dr.Murat ERTUĞRUL

Üye : Yard.Doç.Dr.Ethem ESEN

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

BİREYSEL FİNANSAL KAYNAKLARIN YÖNETİMİNDE BİR ARAÇ OLARAK FİNANSAL EĞİTİMDE DÜNYA UYGULAMALARI VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

İsmet ÖZGÜLER

İşletme Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2013

Danışman: Doç.Dr. Fatih TEMİZEL

Eğitimli yatırımcılar, finansal piyasaların etkin ve verimli çalışabilmesinin temel öğelerinden biridir. Gelişen iletişim teknikleri ve bilginin çok hızlı yer değiştirmesi finansal piyasaların ve enstrümanlarının da gelişmesine ve çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu gelişmelerle birlikte daha da karmaşık bir hal alan finansal piyasaların sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde işlemesinde en büyük rollerden biri de “eğitimli yatırımcı”lara düşmektedir. Dünyadaki birçok finans otoritesinde, yaşanan küresel krizlerin temelinde “finansal bilgisizliğin” yattığı görüşünün hakim olması da bu tezi güçlendirmektedir.

Bu çalışmada “finansal okuryazarlık” ve “finansal eğitim” kavramlarının kapsamı, önemi ve etkileri; bireysel, ulusal ve küresel açılardan araştırılmış, başta OECD olmak üzere uluslararası ve ulusal kurum ve kuruluşların konu ile ilgili faaliyetleri çerçevesinde, ülkemizdeki çalışmalar incelenerek, yapılan ve yapılması gerekenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal eğitim, yatırımcı eğitimi, finansal okuryazarlık.

Abstract

GLOBAL PRACTICES IN FINANCIAL EDUCATION BEING AN INSTRUMENT FOR THE MANAGEMENT OF INDIVIDUAL FINANCIAL RESOURCES & THE CASE OF TURKEY

İsmet ÖZGÜLER

Department of Business Administration

Anadolu University Institute of Social Sciences, December 2013

Advisor: Associate Professor Fatih TEMİZEL

Educated investors are one of the key elements for effectively and efficiently running financial markets. Advancing communication techniques and rapid propagation of information have led to the improvement and variation of financial markets and instruments. “Educated investors” play one of the most important roles in enabling financial markets, which have become more complicated due to the above-mentioned developments, to run in a sound and stable manner. The opinion held by many financial authorities across the world that global crises basically result from “financial ignorance” reinforces this thesis, too.

The present study investigated the scope, importance, and effects of the concepts of “financial literacy” and “financial education” in individual, national, and global terms. The efforts in Turkey were examined within the framework of the activities of international and national institutions and organizations (OECD in particular) on this subject. In this way, an attempt was made to determine what is done and what should be done in this matter.

Keywords: Financial education, investor education, financial literacy.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Her hangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İsmet ÖZGÜLER

İçindekiler

Jüri ve Enstitü Onayı	ii
Öz	iii
Abstract	iv
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi	v
Özgeçmiş	vi
Tablolar Listesi	x
Şekiller Listesi	xi
Giriş	1

Birinci Bölüm

Finansal Eğitim

1. Finansal Eğitim	4
1.1. Tanımlar ve Kapsam.....	6
1.2. Finansal Eğitimin Önemi.....	9
2. Finansal Eğitimin Etkileri	11
2.1. Finansal Eğitimin Bireysel Etkileri.....	11
2.2. Finansal Eğitimin Kurumsal Etkileri.....	12
2.3. Finansal Eğitimin Ülke Ekonomisine Etkileri.....	13
3. Finansal Eğitiminin Kapsamı	15
3.1. Bireysel Tasarruflar.....	15
3.2. Yatırım ve Yatırım Araçları.....	17
3.3. Borç Yönetimi.....	21
3.4. Bireysel Emeklilik Sistemi (BES).....	24

3.5. Yatırımcı Risk Algısı.....	27
3.6. Finansal Dolandırıcılık.....	28
4. Finansal Eğitim Teknikleri ve Araçları	31

İkinci Bölüm

Dünyada Finansal Eğitim Çalışmaları

1. Uluslararası Kuruluşların Finansal Eğitim Çalışmaları	35
1.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD).....	35
1.2. Dünya Bankası (WB).....	37
1.3. Avrupa Komisyonu	38
1.4. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE).....	39
1.5. Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)....	42
1.6. Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA).....	43
2. Ulusal Finansal Eğitim Programları	45
2.1. Avustralya	45
2.1.1. Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD)	45
2.1.2. Avustralya Menkul Kıymetler ve Yatırımlar Komisyonu (ASIC)	46
2.1.3. Centrelink.....	47
2.1.4. Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları	48
2.2. Amerika Birleşik Devletleri	50
2.2.1. Finansal Eğitim Ofisi (OFE).....	50
2.2.2. Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC).....	51
2.2.3. Merkez Bankası (FED).....	52
2.2.4. Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC).....	53
2.2.5. Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları	54

2.3. Japonya	57
2.3.1. Finansal Hizmetler Kurumu (FSA)	58
2.3.2. Merkezi Finansal Bilgi Hizmetleri Konseyi	58
2.3.3. Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği (JSDA)	59
2.4. İngiltere	60
2.4.1. Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)	60
2.4.2. Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları	62

Üçüncü Bölüm

Türkiye’de Finansal Eğitim

1. Türkiye’de Finansal Eğitim Çalışmaları	65
2. Türkiye’de Finansal Eğitiminde Sorumluluk Alan Kuruluşlar	67
2.1. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM)	67
2.2. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)	69
2.3. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	71
2.4. Borsa İstanbul (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası-İMKB)	73
2.5. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Bir.-TSPAKB)	76
2.6. Diğer Kamu, Özel ve Toplum Kuruluşları	77
3. Sonuç ve Öneriler	79
Kaynakça	86

Tablolar Listesi

Tablo 1. Yıllar İtibariyle Tüketici Kredileri Miktarı	22
Tablo 2. Yıllar İtibariyle Kredi Kartı Sayısı ve İşlem Tutarı	23
Tablo 3. Ferdi Kredi ve Kredi Kartı Borcunu Ödeyemeyip Negatif Duruma Düşen Kişi Sayıları	24
Tablo 4. IFIE 2011 Küresel Yatırımcı Anketi	41
Tablo 5. Stratejik Eylem Planı Öncelik-19	68
Tablo 6. Stratejik Eylem Planı Öncelik-20	69

Şekiller Listesi

Şekil 1. Hanehalkı Tasarruf Oranları (%)	16
Şekil 2. Türkiye’de 2001-2007 Yılları Hisse Senedi Yatırımcı Sayıları ...	20
Şekil 3. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi	26
Şekil 4. Yatırım Yapıyorum Web Sitesi	73
Şekil 5. Bilinçli Yatırımcı Web Sitesi	75

Giriş

Günümüzde insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan temel ihtiyaçlarına teknoloji alanında yaşanan gelişmeler sonucunda “bilgi”nin de eklendiğini söylemek mümkündür. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin, bilgiyi elde etme ve bilgiyi kullanabilme yetenekleriyle ölçülebildiği gerçeğinden yola çıkıldığında, bilginin bireyler ve ülkeler için ne kadar önem taşıdığı açıkça görülmektedir. Bilgiye ulaşabilme ve bilgiyi kullanabilme çabalarının temelinde eğitim yatmaktadır. Eğitimin; bireylerin bilgiye ulaşabilme ve onu kullanabilme yeteneklerine sahip olma süreci olduğu gözönüne alındığında, eğitim ve bilginin önemi daha da belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde bilgi çağına geçiş ile birlikte klasik eğitim anlayışı önemini yitirirken, gelişen bilgi teknolojileri ile bilginin ulaşılabilirliği ve çeşitliliği artmış, klasik okuryazarlık kavramı da modern bireyin ihtiyaçlarına cevap veremez olmuştur.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri, bireylerin yaşam standartlarını doğrudan etkilerken küreselleşmenin bir sonucu olarak bireyler için yeni fırsatları da beraberinde getirmiştir. Özellikle ekonomilerin küreselleşmesi yeni bilgilerle birlikte, yeni ekonomik fırsatları bireylere sunmaktadır.

Toplumların varlıklarını sürdürebilmesi için üretmesi, kaynaklarını ekonomik kullanması, gelir-gider dengesini gelirler yönünde artıya çevirmesi bu süreçte ortaya çıkabilecek gelişmeler, fırsatlar karşısında çaresiz kalmamak için “tasarruf” da yapabilmesi temel kuraldır. Dolayısıyla, toplumda yaşayan

bireylerin elde ettikleri maddi kazanımlar beraberinde “tasarruf ve yatırım” sürecini de getirmektedir.

“Tasarruf ve yatırım” birbirinden ayrılmayan iki temel kavram olmakla birlikte, bireylerin sadece tasarruf yapmaları ya da yapılan tasarrufların yatırıma dönüşmemesi hem ülke ekonomisi, hem de bireysel ekonomi için bir kayıp olarak değerlendirilmektedir.

Son 30 yılda ulusal ve uluslararası finans piyasaları ile finansal araçların daha karmaşık bir yapıya dönüşmesi, bireyler açısından “tasarruf ve yatırım süreci” kavramlarına gösterilen ilgi ve özeni artırmıştır.

Yıllar boyunca tasarruf yapan bireylerin birikimlerini hiç bir yatırım yapmadan saklaması ya da yatırımların bilinçsizce yapılması, uzun yıllar boyunca elde edilen tasarrufların değer kaybetmesine hatta yok olmasına neden olabilecektir. Bu nedenle bireylerin vereceği yatırım kararları kendi bireysel ekonomilerini olduğu kadar, ülke ekonomilerini de derinden etkileyebilecek özelliğe sahiptir. Bireylerin kişisel çabaları ve kulaktan duyma bilgiler ile yatırım kararı vermeleri yerine, ilgili kurumların organize edeceği finansal eğitim programları sonucunda kazanılan bilgi ve yeteneklerle verecekleri yatırım kararlarının doğuracağı sonuçlar, ekonomik ve sosyal anlamda daha olumlu etkiler taşıma potansiyeline sahiptir.

Finansal eğitim süreci çerçevesinde finansal piyasalar, finansal kurumlar, yatırım araçları ve çeşitliliği, finansal piyasa düzenleyicileri ve denetleyicileri ile finansal risk gibi konularda devlet ve yetkili kurumlar aracılığıyla eğitilen bireyler, yeterli finansal bilgi düzeyine sahip “eğitilmiş yatırımcılar” ya da temel

finansal bilgiye sahip “finansal okuryazarlar” olarak verecekleri finansal kararların etkinliği yükselecektir.

Bu aşamada ortaya çıkan “eğitimi yatırımcı” ve “finansal okuryazarlık” kavramları kısaca “finansal okuryazarlık; finansal tüketicisi veya tasarruf sahiplerinin; "finansal kavramları, ürünleri, ve riskleri algılayabilme yeteneği", "finansal riskler ve fırsatlara dair farkındalık düzeyleri" ve "finansal konularda yardımcı kaynaklara ulaşma olanakları" olarak tanımlanabilmektedir. Daha özelde ise sermaye piyasalarına odaklanıldığında, "Yatırımcı Eğitimi" kavramı ön plana çıkmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, finansal eğitim ile ilgili genel tanımların yanısıra, finansal eğitimin önemi, etkileri ve eğitim konuları araştırılırken, ikinci bölümde bu konu ile ilgili dünya uygulamalarının bir bölümü ulusal ve uluslararası boyutları ile incelenmiş, üçüncü bölümde Türkiye’de bugüne kadar yapılan çalışmalar baz alınarak, dünya uygulamaları ile karşılaştırılarak, gelecekte nelerin yapılabilceği araştırılmıştır.

Birinci Bölüm

Finansal Eğitim

1. Finansal Eğitim

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin sonucu ortaya çıkan, bilgi-işlem ve iletişim alanlarındaki gelişmeler, hızla tüm dünyayı saran “küreselleşme” süreci, ülkelerin geleneksel yönetim anlayışlarında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Küreselleşen dünya, bilginin hızla yayılması ve bilgiye erişebilirlik ülkeler arası sınırların coğrafi anlamda kalmasına neden olurken, bu süreçten ülke ekonomileri, şirketler ve bireyler de derinden etkilenmiştir.

Ülke ekonomilerinde yeni düzenlemelerin yapılması, beraberinde özel sektörün ön plana çıkması, artan rekabet ortamı, işletmelerde yönetim ve kaynaklarını finansal piyasalarda dağıtarak ya da paylaşarak yeni kaynaklar yaratma ihtiyacını doğurmuştur.

Yaşanan bu gelişmeler çerçevesinde sermaye piyasalarındaki düzenlemeler de esas olarak kamuyu aydınlatma sistemine dayandırılmış, bu da 1990'lı yıllardan itibaren yatırımcı eğitiminin öneminin artmasına neden olmuştur. Zira, kamuyu aydınlatma sisteminde yatırım kararlarında etkisi olabilecek tüm bilgiler yatırımcılara sunulmakta ve yatırımcılar bu bilgiler ışığında kararlarını kendileri vermektedir (Özçam, 2006:1).

Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler, ülke ekonomilerini yönetenleri, kanun koyucuları ve uygulayıcıları küresel etkiler çerçevesinde çözümler üretmeye zorlamıştır. Örneğin merkez bankalarının temel fonksiyonları etkilenmiş,

yaşanan süreç bağımsız merkez bankalarına duyulan gereksinimi de artırmıştır. Merkez bankalarının temel fonksiyonu olan “fiyat istikrarı”nı bu şekilde sağlanmakta başarılı olacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.

Bununla birlikte özellikle 2000’li yılların başlarından itibaren yaşanan finansal çeşitlilik ve finansal krizler, merkez bankalarının fiyat istikrarı hedeflerinin yerine getirilmesi için “finansal istikrar”ın da sağlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda fiyat istikrarı ve finansal istikrar amaçlarının birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği, güçlü ve aktif işleyen finansal piyasaların ortaya çıkabilecek krizlerin atlatılması sürecinde esneklik sağlayabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır.

Finansal piyasaların son yıllardaki artan işlevi ve çeşitliliği, ülkeler ve işletmeler kadar bireysel yatırımcılarına yakından ilgilendirmektedir. Bununla birlikte, yapılan araştırmalar bireysel anlamda finansal bilgi eksikliğinin üst seviyelerde olduğunu göstermektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından Japonya’da yapılan bir araştırmaya göre, yetişkinlerin %71’i hisse senedi ve tahvil yatırımı konusunda en ufak bir bilgiye dahi sahip değillerdir. Yine aynı kuruluş tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yapılan benzer bir araştırmada, yetişkinlerin %55’i ve yüksekokul öğrencilerinin %66’sının, enflasyon ve faiz oranı gibi temel ekonomik kavramları anlayamadıkları ortaya çıkmıştır (Altıntaş, 2008: 22).

Ülkemizde yapılan ve üniversite öğrencilerinin katıldığı bir araştırmada ise kredi kartı kullanıp son ödeme tarihini bilenlerin oranı %81 iken kredi kartı ile

yakından ilgili olan temerrüt faizi kavramını bilenlerin oranı ise %19 olarak belirlenmiştir (Temizel ve Bayram, 2011:83).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; bireysel yatırımcıların ya da potansiyel bireysel yatırımcıların finansal piyasalar ve finansal araçlarla ilgili bilgi düzeyleri yeterli değildir. Bireysel yatırımcıların finansal piyasalar ve ülke ekonomileri için öneminin kaçınılmaz olduğu doğrusundan yola çıkıldığında ve bilinçsizce yapılan yatırımların veya hiç yatırıma dönüşmeyen tasarrufların ekonomik ve finansal piyasalar için bir kayıp olduğu düşünöldüğünde “finansal eğitim” konusu bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

1.1. Tanımlar ve Kapsam

Küreselleşen dünya ile birlikte özellikle 2000’li yılların başlarından itibaren birçok ülke ve finansal kuruluş yatırımcı eğitiminin önemini kavramış, bu alanda yapılan çalışmaları incelemeye hız vermiş ve yatırımcı eğitimi konusunda ulusal stratejiler üretmeye başlamıştır.

Finansal eğitim konusunun öneminin kavranmasına yönelik çalışmaların odağında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)’nin bu alanda yapmış olduğu araştırmalar ve stratejilerin olduğu söylenebilir. Üye ülkelere yol gösterme bağlamındaki bu araştırmaları ile ülke ekonomilerinin sağlıklı işlemesine katkıda bulunmayı amaç edinen OECD’nin finansal eğitim konusundaki çalışmaları, birçok ülkenin ulusal finansal eğitim programlarını oluşturma çabalarına büyük katkı sağlamıştır.

OECD finansal eğitimi şöyle tanımlamıştır; tüketicilerin, yatırımcıların finansal ürün ve kavramları kavrayışlarını geliştiren, bilgilendirme ve öğretme yoluyla

finansal riskler ve fırsatların farkında olmalarını, bilinçli seçimler yapmalarını, yardım için nereye başvuracaklarını öğrenmelerini, finansal refahlarını geliştirecek bir güven ve yetenek geliştirmelerini sağlayan süreçtir.

Finansal eğitim konusunun kapsamı ile ilgili Brookly Hukuk Fakültesi profesörlerinden James A. Fanto'nun (1998:1083-1110; 1999:59-86) yıllarında yayımlanan makaleleri de daha sonra yapılan çalışmalara öncü olmuştur. Fanto; makalelerinde finansal eğitim konusunun kapsamını belirlerken, finansal eğitimi üç bölüme ayırarak incelemiştir.

Yatırım eğitimi, tasarruf eğitimi ve finansal dolandırıcılık eğitimi olarak bölümlenen eğitim sürecinde bireylere, tasarrufun önemi ve izlenmesi gereken tasarruf politikalarının belirlenmesi, oluşturulan birikimlerin hangi finansal piyasalarda ve hangi finansal araçlarla değerlendirilmesi gerektiği, bu eylemler sırasında oluşabilecek risklerin neler olabileceği, finansal risklerden ve finansal dolandırıcılıktan korunma yollarına kadar bir çok konuda yetkin olunması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Bu geniş kapsam gözönüne alınarak bireysel yatırım süreci incelendiğinde; geçmişten gelen tasarruf ile oluşturulan birikimler, yatırımlarla geleceğe değerlendirilerek aktarılacaktır. Bu aşamada finansal eğitimin kapsamını tanımlamak gerekirse, "bireylerin geçmişten başlayarak, bugünü ve yarını planlama yetenekleridir" şeklinde ifade edilebilir.

Özçam (2006:2) finansal eğitimi açıklarken; "Eğitim" kavramının içeriği gereği, finansal eğitim bireylere sadece finansal piyasalar, finansal kurumlar ve yatırım araçları ile ilgili bilgilerin verilmesini değil, bu bilgileri kavrama, değerlendirme ve kullanma yeteneğinin geliştirilmesini de kapsamaktadır. Bu çerçevede

yatırımcı eğitimi bireylere bilgilerin sunulmasından daha üst bir kavramı ifade etmektedir. Bu eğitimi almayan bireyler bilgiler sunulsa dahi, sözkonusu bilgilerin gerektirdiği davranış kalıplarını sergilemeyecekler, buna karşın eğitim alan bireyler bilgilerin önem düzeyini ve etkilerini değerlendirebilecek ve alınabilecek karar ve önlemleri belirleyebileceklerdir” şeklindeki tanımlamasıyla, tüm bireylere finansal erişim fırsatları tanınsa bile, finansal eğitim almayan bireyler için bunun bir yararı olmayacağını vurgulamıştır.

Yakın zamanlı bir başka tanıma göre finansal eğitim kavramı, bireysel yatırımcıların tasarruf motivasyonunun artırılması, yatırım yönetimi, finansal araçlarla doğru ilişkilerin kurulması, finansal dolandırıcılık girişimlerine karşı bilinçlendirme ve etkili kredi kullanımı konularında, bireylerin finansal güvenliklerini sağlamayı amaçlayan ve devamlılık gerektiren dinamik bir süreci ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, finansal eğitim; toplum genelinde finansal okuryazarlığı artıran ve bireylerde asgari finans kültürünün oluşturulmasına hizmet eden, temelde bireylerin yerleşik davranış kalıplarının ve önyargılarının değiştirilmesi ve geliştirilmesini hedefleyen, finansal eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamına denir (Altıntaş, 2008: 25).

Yukarıdaki tanım da ifade edilen finansal eğitim, yatırımcı eğitimi ve finansal okuryazarlık kavramları birbirleriyle yakından ilgili olmakla birlikte literatürde finansal okuryazarlık kavramı daha çok bireylerin kişisel finansmanı açısından gerekli temel finansal bilgileri (kredi ve kredi kartı kullanma, diğer banka ilişkileri, borç yönetimi, mal satınalma gibi) edinme ve kullanma yetenekleri olarak tanımlanırken, yatırımcı eğitimi ya da finansal eğitim; finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili konuları da kapsamına alarak, finansal piyasalar (menkul kıymet ve kambiyo borsaları, ticaret ve emtia borsaları, hizmet borsaları gibi) ve finansal araçlar (hisse senedi, tahvil, yabancı para,

değerli maden, sigorta gibi) ile ilgili bilgilerin verildiği, finansal davranışlar sonucu ortaya çıkabilecek finansal risk ve finansal dolandırıcılık konuları kapsamında, yatırımcı hakları ve aracı kuruluşlarla olan ilişkileri içine alan eğitim bütünüdür.

1.2. Finansal Eğitimin Önemi

Bir ülkenin dengeli büyübilmesinde, sermaye birikimi yapısı büyük önem taşımaktadır. Bu da bireysel tasarrufların ekonomiye kazandırılması ve daha çok tasarruf yapmak ile mümkün olabilmektedir. Artan ve verimli kullanılan tasarruflar hem bireysel ekonomik dengeyi, hem de ülke ekonomisinin istikrarının sağlanmasında büyük rol oynamaktadır.

Ekonomik kalkınma ve istikrar için büyük önem taşıyan tasarruflar; belli bir zaman dilimi içinde elde edilen gelirler toplamının, tüketim için kullanılan miktarından sonra kalan kısmı olarak tanımlanmaktadır. Tasarruf tek başına ekonomik anlamda yeterli olmamaktadır. Biriken tasarrufların yatırıma dönüştürülebilmesi ile finansal piyasalara kanalize olan birikimler, ülkenin sermaye yapısını güçlendirirken, ekonomik kalkınmanın da destekleyicisi olmaktadır.

Etkileri ve sonuçları itibariyle hem bireysel ekonomiyi, hem de ülke ekonomisini içine alan tasarrufların yanlış kararlarla bilinçsizce kullanılmasının büyük olumsuzlukları da beraberinde getireceği unutulmamalıdır.

Bu aşamada finansal eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Finansal eğitimin önemini ve nedenlerini açıklamaya çalışırsak;

- Yaşanan gelişmeler finansal piyasaları daha da karmaşık hale getirirken, kullanılan finansal araçların çeşitliliği de artmıştır. Dolayısıyla yatırımcının doğru ürünler ile ilgili, doğru kararlar verebilmesi güçleşmiştir.
- Bireysel yatırımcıların vermiş olduğu yatırım kararlarında sorumlulukları giderek artmaktadır. Yatırım kararlarının ülke ekonomilerine, işletmelere olan etkileri düşünüldüğünde, yatırımcıların belli bir düzeyde finansal bilgiye sahip olması, temel finansal analizleri anlayabilmesi gerekmektedir.
- Piyasalardaki finansal risklerin etkinliği, finansal risklere karşı yatırımcıların kendilerini koruyabilmeleri eğitim ile mümkün olmaktadır.
- Finansal riskler kadar, finansal dolandırıcılık karşısında da yatırımcının korunabilmesi, dolandırıcılığa karşı yasal haklarını savunabilmesi yatırımcı eğitiminin alanına girmektedir.
- Finansal piyasalara katılım sürecinde, aracı finansal kurumlarla olan ilişkiler de yatırımcı eğitiminin konularındandır.
- Serbest piyasa ekonomisi ile çeşitlenen ve artan mallara karşı tüketimin özendirilmesi beraberinde bilinçsizce yapılan tüketimi ve artan borçluluk oranı getirmiştir. Borç yönetimi konusundaki yetersiz eğitim bu sürecin en büyük nedenlerinden biridir.
- Finansal okuryazarlık oranlarının çok düşük olduğu, en temel finansal bilgilerin bile bilinmediği birçok araştırmada belirlenmiştir.
- Ortalama yaşam sürelerinin uzaması, bireysel emeklilik sisteminde de değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Özel emeklilik sistemi ve sigortacılık alanında yaşanan yenilikler de yatırımcı eğitimi kapsamında değerlendirilmelidir.

2. Finansal Eğitimin Etkileri

Finansal eğitimin etkilerinin, bireysel ekonomiye, finansal piyasalar aracılığı ile işletmelere ve tđm ũlke ekonomisiyle toplumsal gelişmeye olan etkileri şeklinde ũç ana başlık altında incelemesi mđmkündür.

2.1. Finansal Eğitimin Bireysel Etkileri

Finansal eğitim, kđcđk yaşlardan başlayarak bireyin tđm hayatı boyunca devam eden bir sđreç olmalıdır. Bđylece, finansal okuryazarlık artarken, bireyler finansal ũrđn ve hizmetleri etkin kullanılabilir. Gđnlđk finansal sorunlarla ve işlemlerle ilgilenirken yeterli bilgi dđzeyine sahip olarak hareket edebilir.

Yaşamın bir dđneminde de olsa, bireylerin az ya da çok bir geliri, birikimi olacaktır. Bđtçe yđnetimi hakkında bilgi edinmiş bireyler finansal planları çerçevesinde gelir ve birikimlerini yđnetirken, karşlarına çıkabilecek ekonomik fırsatları da değerlendirebilecektir.

Gelirlerin yetersiz kaldığı durumlarda kredi kullanan bireyler, borç yđnetimi konusunda etkin bilgileriyle borçluluk oranını dengede tutarak, dđdemeler dengesi sağlarken, zaman içinde kullanılan kredilerin yatırıma dđnüştđrđlmesini sağlayabilecektir.

Yapılan finansal faaliyetler karşısında birçok risk ve finansal dolandırıcılık gibi olaylarla karşı karşıya kalabilen eğitilmiş yatırımcı, bu tđr eylemler karşısında kendini koruyabilecek, tđketiciler hakları ve diğer yasal haklarını savunabilecektir.

Yıllar içinde gelişen ve değişen yaşam koşulları bireysel emeklilik, özel emeklilik ve sigortacılık gibi alanlarda da değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Bunların sonucunda bireylerin gelecek ile ilgili planlarında değişiklik yapması kaçınılmaz olmuştur. Günün şartlarına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilen bireyler gelecek planlarını oluştururken zorlanmayacaktır.

Araştırmalara göre, finansal eğitilmiş bireylerin aşağıdaki davranış biçimlerini gösterme eğilimleri, eğitimsiz bireylere göre daha fazla olmaktadır (Capuano A. ve Ramsey I., 2012:35-36).

- Daha fazla gelire sahip olmak,
- Daha fazla tasarruf etmek,
- Emeklilik için daha fazla birikim yapmak,
- Borçları iyi yönetmek,
- Akıllıca borçlanmak,
- Finansal hedefler konusunda daha gerçekçi olmak,
- Finansal piyasalarda daha aktif olmak,
- Finansal konularda kendine güven duymak,
- Ürünleri daha doğru seçmek, tüketici haklarını bilmek, finansal planlama ve bütçeleme yapmak.

2.2. Finansal Eğitimin Kurumsal Etkileri

Tasarruflarını yatırıma dönüştürmek isteyen eğitilmiş yatırımcılar, bankalar aracılığıyla (mevduat hesapları, değerli maden ve yabancı para hesapları gibi) birikimlerini para piyasalarına yönlendirerek değerlendirebileceği gibi, borsalar kanalı ile sermaye piyasalarına yatırım yaparak tasarruflarını ekonomiye kazandırabilir. Böylece kişisel tasarruflar finansal piyasalarda toplanarak daha

büyük değerlere ulaşırken, büyük yatırımlar yapabilmek için likidite arayışı içindeki şirketlere de fon kaynakları yaratılmış olur. Şirket yatırımlarıyla değerlendirilen kaynaklar ülke ekonomisini desteklerken, yatırımlar sonucu artan istihdam ihtiyacı, işsizlik gibi sosyoekonomik sorunların da çözümlenmesine aracı olabilmektedir.

Bir ülkenin gelişebilmesi, istikrarlı bir büyüme yakalayabilmesi sermaye yapısının gücü ile doğru orantılıdır. Sermaye yapısının gücü de, tasarrufların sürekliliği ve büyüklüğü ile sağlanabilmektedir. Görülmektedir ki; bireysel tasarruflar finansal piyasalarda buluşarak büyümekte ve ülke ekonomisinin gelişmesinde etkili rol oynamaktadır.

2.3. Finansal Eğitimin Ülke Ekonomisine Etkileri

Bir ülkede finansal eğitimin gelişmesi uygulanan ekonomik politikaları, tasarruf düzeyinin artmasını, sermaye yapısını ve ekonomik istikrarı olumlu yönde etkilemektedir.

Finansal eğitimle bireylerin tasarruf eğilimleri artarken, küçük birikimlerin yatırıma dönüşmesi ile finansal piyasalara katılımı, ülke sermaye yapısını güçlendirmektedir. Güçlü ve devamlılık gösteren bir sermaye yapısı da, ekonomik istikrar için hayati önem taşımaktadır.

Kalkınmanın temel taşlarından olan tasarrufların büyüklüğü, o ülkenin sermaye yapısını güçlendirirken, fon maliyetlerini de hızla düşürür. Düşük fon maliyetleri, yatırım ve tüketimlerin daha ucuza finanse edilmesini sağlar.

Günümüzde birçok ülkede ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için bir dizi ekonomik kararlar alınmaktadır. Özellikle merkez bankaları, fiyat istikrarı ile birlikte finansal istikrarı sağlayabilmek için para politikası araçlarını (repo, faiz koridoru, zorunlu karşılıklar gibi) kullanarak ekonomiyi dengede tutmaya çalışır. Görülmektedir ki; ülke ekonomilerinin istikrarlı ve güçlü, sürdürülebilirliği birbirine bağlı dışlilerin işlemesine benzemektedir. Fon kaynaklarının yaratılmasının en büyük kaynağı olan tasarruflar da ekonomi çarkının bir dişlisi olarak, finansal eğitimin önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Finansal eğitimin ekonomik anlamda diğer bir olumlu etkisi de kayıtdışı finansmanı azaltmasıdır (Gökmen, 2012:48).

3. Finansal Eğitiminin Kapsamı

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi üretebilmesi, ürettiklerini tüketmesi ile mümkün olmaktadır. Gelişen dünya ile birlikte artan yaşam kalitesine ulaşabilmek için de tasarruf ve yatırım yapması, geleceğe ait planlar geliştirmesi gereklidir. Tüm bu sürecin başarı ile işlemesi de finansal planlama ile mümkün olmaktadır. Finansal planlama ise bireysel tasarrufları, yatırımları, yatırımlarla birlikte ortaya çıkabilecek risk ve dolandırıcılık ile emeklilik gibi konuları içine alan finansal eğitim süreci ile mümkün olabilmektedir.

3.1. Bireysel Tasarruflar

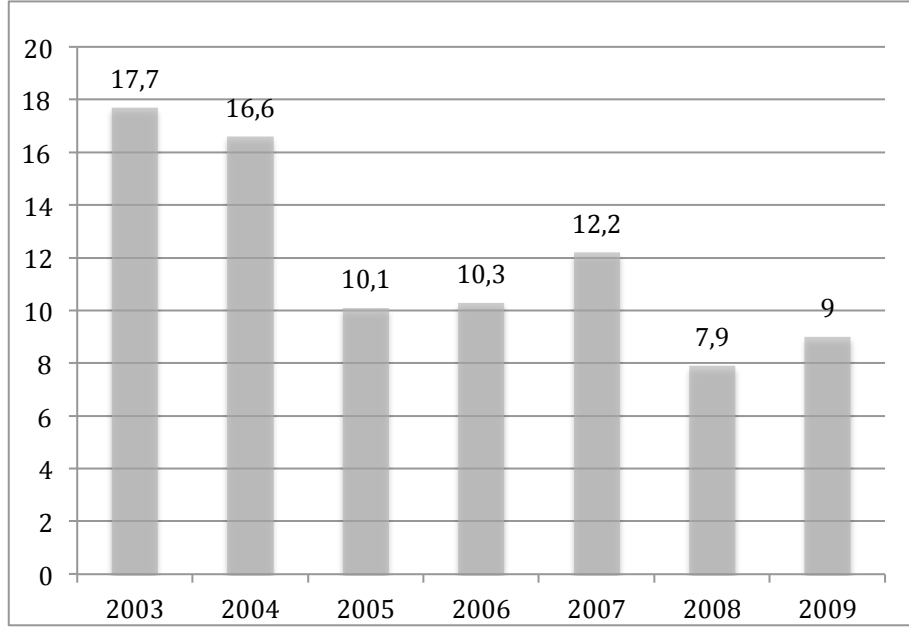
Tasarruflar, yatırımları dolayısıyla büyümeyi finanse etmektedir. Tasarrufların istenilen düzeyde olmaması ülkenin dış finansmana bağımlılığını artırmakta ve cari işlemler açığını yükselterek, büyümenin sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır. Tasarruf; en genel anlamıyla gelir ve tüketim arasındaki fark olarak tanımlanabilir¹.

Finansal eğitim süreci, bireyin tasarrufun önemi ve sonuçları ile ilgili bilmesi gereken konular ile başlamalıdır. Ülkemizde yapılan araştırmalar göstermektedir ki, bireyler mevcut durum itibariyle tasarruf planı yapmamakta, dolayısıyla yaşanan ya da yaşanabilecek krizlere karşı hazırlıksız yakalanmaktadır.

Gelişen yaşam koşulları ile birlikte tüketim alışkanlıklarında değişimler, kolay kredi imkanları tasarruf yapmanın önemini bilmeyen bireyleri daha çok

¹www.dpt.gov.tr/DocObjects/TürkiyeUlkeEkonomiRaporuTükce.pdf. (Erişim tarihi: 02.03.2013)

tüketim yapmaya yönlendirmektedir. Şekil 1’de ülkemizde yıllar itibariyle tasarruf oranlarındaki azalma açıkça görülmektedir.

Şekil 1. Hanehalkı Tasarruf Oranları (%)

Kaynak: Hanehalkları Bütçe Anketi, TÜİK

Ülkemizde tasarrufların azalmasının nedenleri arasında birinci sırayı eğitimsizlik oluşturmaktadır. Özellikle genç nüfus arasında yaygın olan tüketim çılgınlığı, ailelerin eğitimde yetersiz kalmaları, kolay bulanabilir kredi ya da borçlanma olanakları, kredi kartlarının hiçbir ön şart olmaksızın her kesime dağıtılması yıllar itibariyle tasarrufları düşürürken, borçlanma oranını artırmıştır.

Aynı sorunla dünyadaki birçok ülkede karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’inde, Tasarruf Eğitimi Konseyi (American Savings Education Council-ASEC) tarafından yapılan bir araştırmada gençlerin %37’sinin tasarruf yapabildiği ve bu konuda eğitim aldığı sonucuna varılmıştır.

“Tasarruf Eğitim Kadar Önemlidir” ilkesi doğrultusunda tüm Amerikalıların bu konuda eğitilmesi amacıyla çalışmalarını sürdüren komisyon özellikle 2-5 yaş okul öncesi, ilköğretim ve gençlerin tasarrufun önemi konusunda eğitilebilmesi için, yaş gruplarına yönelik bir dizi çalışma sürdürmektedir.

Dolayısıyla tasarruf bilincinin gelişmesinde, finansal eğitimin rolü kaçınılmazdır. Bilinçli bireyler tasarrufları ile geleceğini güvence altına alırken, günün şartlarına göre oluşabilecek fırsatlardan yararlanabileceklerdir.

Artan tasarruf eğiliminin, yatırımlara dönüşmesi ile ülkenin fon yaratma kapasitesi de artacağından, ülke ekonomisinin istikrarı da sağlanabilecektir. Bu aşamada finansal eğitim bireysel olduğu kadar, ülke için de büyük önem taşımaktadır. Eğitimin kanun yapıcılar tarafından organize edilmesi, küçük yaşlardan itibaren zorunlu eğitime dahil edilmesi tasarruf bilincinin gelişmesinde önemli adım olacaktır.

Ancak tasarruf bilincinin gelişmesi tek başına yeterli olmayacaktır. Yapılan tasarrufların yatırıma dönüşmemesi ya da bilinçsizce saklanması beraberinde ciddi sorunları getirecektir. Dolayısıyla finansal eğitim sürecinde bireylere tasarrufun önemi ve gerekliliği anlatılırken, tasarrufların nasıl değerlendirileceği ya da yatırıma dönüştürüleceği konusunda da bilgi verilmelidir.

3.2. Yatırım ve Yatırım Araçları

Yatırım; genel anlamıyla tasarrufların taşınır veya taşınmaz mallarla değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Bireysel yatırımlar ise; tasarrufların değerini korumak, bir gelir elde etmek ya da geleceği güvence altına almak

amacıyla bugün sahip olunan gelirlerden fedakarlık yapmak olarak tanımlanabilir.

Bireysel yatırım süreci tasarrufla başlar ve yatırım ile ilgili karar vermeyi, hangi araçlara, hangi zaman diliminde, ne kadar ve ne sürede yatırım yapılacağıнын planlanmasını kapsar.

Finansal eğitim, yatırım süreci ile ilgili konularda bireyleri eğitirken, yatırımın önemi ve tasarruf ile ilişkisi konusunda bireylerin bilgi sahibi olmasını sağlamalıdır.

Yatırım ile tasarruf ilişkisini Aren'in (1992:57) örneği ile açıklamaya çalışırsak: Bir adamın bir adaya düştüğünü varsayalım. Bu adam bütün gün çalışıp 10 tane balık tutmakta ve karnını doyurmak için hepsini yemektedir. Bu adamın kendini biraz zorlayarak 9 tane balık yiyerek de yaşaması mümkündür.

Bu adamın daha çok balık tutabilmek için bir ağ örmek istediğini ve ağın da 10 günde örüleceğini düşünelim. Bunun için adamın yapacağı iş, 90 gün süreyle her gün tuttuğu 10 balıktan 9'unu yiyip, 1 tanesini tuzlayıp saklaması gerekir. Böylece 90 gün sonunda 10 günlük yiyeceği olan 90 balığı biriktirmiş olacaktır. Bundan sonra 10 gün süreyle bu balıkları yiyip ağın örer. Böylece, biriktirmiş olduğu balıkları ağa dönüştürmüş olur. Ağı ördükten sonra bir de kayık yapmak isterse aynı biçimde hareket eder. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi yatırım (ağ) yapabilmek için önce tasarruf (günde 1 balık) yapılması gerekmektedir.

Bireysel yatırımları; gayrimenkuller, araç ve ihtiyaç duyulan fiziksel mallara (beyaz eşya gibi) yapılan yatırımlar, finansal araçlara yapılan yatırımlar ve

geleceği güvence altına almak adına yapılan zorunlu veya zorunlu olmayan yatırımlar olarak üç bölümde incelemek mümkündür.

Fiziksel yatırımları birey tek başına planlayabileceği gibi aracı kişi ve kurumlardan yardım alarak da planlayabilir. Fiziksel mallara yapılan yatırımlardan bireysel fayda sağlanabileceği gibi kira geliri elde ederek de bir rant sağlanabilir.

Diğer bir yatırım şekli olan ve bireyin çalışma hayatından ayrılması (yaşlılık, sakatlık gibi) sonucunda gelirinde olabilecek azalma riskini en aza indirmeyi amaçlayan emeklilik ve sigorta yatırımları da finansal eğitimin konularındandır.

Buraya kadar saydığımız bireysel yatırımlar finansal eğitimin yatırımlar konusunda temelini oluşturmakla birlikte, bireyler için çok da yabancı olmayan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle fiziksel ve gelecek ile ilgili bu yatırımları bireyler kişisel fayda sağlamak için kullanırken, aynı zamanda da tüketim yapmaktadır.

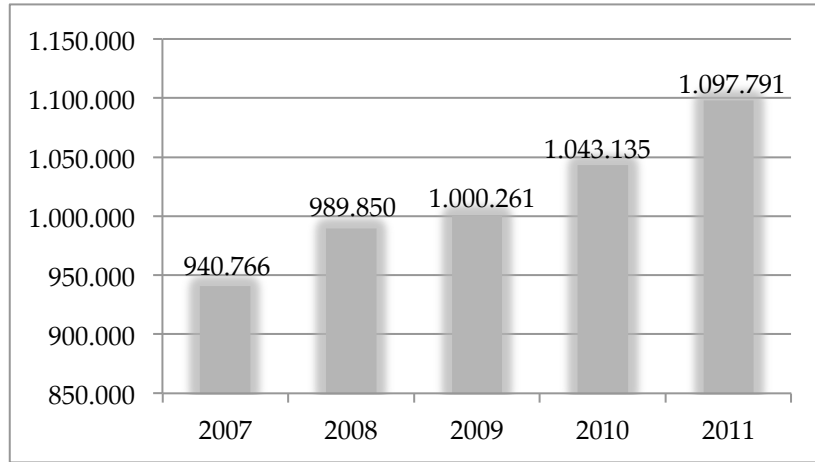
Asıl önemli yatırım şekli bireysel faydanın yanısıra ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını da etkileyebilen finansal piyasalara yapılan yatırımlardır. Finansal yatırımları farklı kılan olgu ise bireysel fayda sağlanırken, ülke sermaye yapısının olumlu etkilenmesi sonucu ekonomik istikrarın sağlanmasına olan katkı ve fon ihtiyacı olan işletmelerin yatırımlarının finanse edilerek, yeni istihdam alanlarının yaratılabilmesidir.

Bu öngörüler dikkate alındığında finansal eğitimde yatırım; finansal piyasaları, bu piyasalara katılımı ve piyasalarda kullanılan araçları kapsamalıdır. Bu

kapsamı genişletecek olursak; fon talep eden girişimcilerle, fon arz eden tasarruf sahiplerinin hukuki ve idari kurallar çerçevesinde yatırım araçlarını kullanarak karşılaştıkları piyasalar olarak tanımlanabilen finansal piyasalar iki bölümde ele alınmalıdır.

Bunlardan ilki daha kısa süreli vadelerde (1 yılı aşmayan) ve para, döviz, repo, değerli madenler gibi araçlarla işlem yapılan para piyasaları, ikincisi ise; orta ve uzun vadelerde işlemlerin yapılabildiği ve hisse senedi, tahvil gibi araçların kullanıldığı sermaye piyasalarıdır.

Aşağıda ülkemizdeki 2007-2011 yılları arasındaki hisse senedi yatırımcılarının sayıları verilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de 2007-2011 Yılları Hisse Senedi Yatırımcı Sayıları

Kaynak: Sayısal değerler (tspakb.org.tr)

Hisse senedi piyasasına ilişkin bu verilerde göstermektedir ki, ülkemizde finansal piyasalara katılım ülke nüfusuna oranla düşük değerlerde kalmıştır.

Sermaye piyasalarının ülkemizdeki hedeflerinden birinin sermayenin tabana yayılması olduğu düşünüldüğünde bu hedeften uzaklaşıldığı ve küçük tasarruf sahiplerinin toplam portföy içerisindeki payının nüfusa oranla değişmediği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni bireylerin finansal piyasalarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır (Koyuncugil, 2009:19).

3.3. Borç Yönetimi

Tasarruf ve yatırımları etkileyen önemli etkenlerden biri de borçlanmadır. Borçlanma kısaca; gelirden daha çok harcama olarak tanımlanabilir. Geleceğe ait gelirlerin bugünden tüketilmesi olarak da tanımlanabilen borçlanmanın, yatırım amacı dışında ya da sadece tüketim aracı olarak kullanılması bireylerin ekonomik ve sosyal hayatlarındaki etkileri yıkıcı olabilmektedir.

Bireysel borçlanma yoluyla elde edilen değerlerin (kredi gibi) etkin bir biçimde yönetilebilmesi ve yatırım ya da faydaya dönüştürülmesi ciddi anlamda bilgi birikimi ve beceri gerektirmektedir. Aksi halde kişilerin finansal sorunlarla karşı karşıya kalmaları kaçınılmaz olmaktadır.

Kişilerin hayatları boyunca değişik amaçlarla ve değişik zamanlarda borçlanmaları doğaldır. Finansal eğitim sürecine bireysel borçlanmanın dahil edilmesi, bireylerin borç yönetimi ile ilgili kararlarını daha dikkatli almalarını sağlarken, bireysel borçlanma oranlarında düşüş, tasarruf ve yatırım oranlarında artış yaratacağı bir gerçektir.

Yakın zamanda yaşanan küresel ekonomik krizde bireysel kredilerin geri dönmemesinin rolü düşünüldüğünde, bireysel borç yönetiminin eğitimdeki önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Uluslararası alanda özellikle OECD'nin bu konu ile ilgili yapmış olduğu çalışmalar, ülkeleri bireysel borçlanma konusunda toplumları eğitmeye ve özellikle gençlerin eğitimi ile tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesine öncülük etmektedir. Tüketici kredileri, ev kredileri ve kredi kartı kullanımı ile ilgili eğitim alan bireylerin, borçlanma oranları düşürülerek, daha fazla tasarruf yapabilmeleri desteklenmektedir.

Ülkemizde ise bireysel borçlanma eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde olmayan çalışmalar, tüketimin sürekli özendirilmesi, kredi ve kredi kartına ulaşmanın kolaylığı gibi nedenlerle bireysel borçlanmanın yıllar itibariyle arttığı aşağıdaki tabloda açıkça görülmektedir.

Tablo 1. Yıllar İtibariyle Tüketici Kredileri Miktarı

Yıllar	Tüketici Kredisi (Milyon TL)
2007	142,786
2008	186,549
2009	204,741
2010	236,471
2011	293,819
2012 (10 Aylık)	299,800

Kaynak: Bankalararası Kart Merkezi (BKM)²

Tablo 1. incelendiğinde ülkemizdeki tüketici kredisi kullanım miktarı hızla artmaktadır. 2008 yılında yaşanan kriz ile birlikte faiz oranlarında yaşanan

² www.bkm.com.tr (Erişim tarihi: 07.01.2013)

yükseliş, bu artışı yavaşlatmakla birlikte, daha sonra ki yıllarda miktarın tekrar artarak devam ettiği görülmektedir.

Tablo 2. Yıllar İtibariyle Kredi Kartı Sayısı ve İşlem Tutarı

Yıllar	Kredi Kartı Sayısı	Kredi Kartı İşlem Tutarı (Milyon TL)
2007	37,335,179	139,101
2008	43,394,025	182,117
2009	44,392,614	199,672
2010	46,956,124	230,146
2011	51,360,809	285,216
2012 (10 Aylık)	53,728,945	291,021

Kaynak: Bankalararası Kart Merkezi (BKM)

Tablo 2. de verilen kredi kartı sayısı ve kredi kartı işlem miktarının da yıllar itibariyle yükseldiği görülmektedir. Ülkemizin 2011 yılı itibariyle nüfusunun 74 Milyon ve 18 yaşaltı genç nüfusun 25 Milyon olduğu düşünüldüğünde ve düzenli bir gelire sahip olup, kanunen kredi kartı alabilme şartlarını yerine getiren kişi sayısının 35 Milyon civarında olduğu sonucundan hareketle, kayıtlı kredi kartı sayısının 2011 yılı itibariyle 51 Milyonun üzerinde olması düşündürücüdür. Bu verilerden yola çıkarak kişi başına yaklaşık 1,5 kredi kartı düştüğünü söylemek mümkündür.

Tablo 3. Ferdi Kredi ve Kredi Kartı Borcunu Ödeyemeyip Negatif Duruma Düşen Kişi Sayıları

Yıllar	Ferdi Kredi Borcunu Ödeyemeyen Kişi Sayısı	Kredi Kartları Borcunu Ödeyemeyen Kişi Sayısı	Ferdi Kredi ve Kredi Kartları Borcunu Ödeyemeyen Kişi Toplamı
2008	99.858	230.117	329.975
2009	190.741	294.547	485.288
2010	133.895	239.890	373.785
2011	204.591	280.759	485.350
2012 (10 Aylık)	385.350	527.298	912.648

Kaynak : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)³

Yıllar itibariyle artan kredi kullanımı ülkemizde borçlanma oranını da artırmış ve Tablo 3’de görülen, geri dönmeyen ya da ödenemeyen kredi borcu değerlerine ulaşmıştır. İstenmeyen oranlara yaklaşan sayıların sosyo-ekonomik sonuçları da düşünüldüğünde finansal eğitimin borç yönetimi konusundaki önemi açıkça görülmektedir. Borçlanmanın nedeni gelir azlığı gibi görünsede, olağan olmayan borçlanmanın gelir durumunun yetersizliğinden değil, finansal okuryazarlığın ya da finansal eğitimin bireylerde yeterli düzeyde olmamasından kaynaklandığı iddia edilmektedir (Mavrinac ve Ping:2004).

3.4. Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)

Bireylerin gelecekte karşılaşacağı olası finansal sorunların başında iş hayatının sona ermesi sonucu yaşayabileceği gelir kaybı gelmektedir. Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde zorunlu katkı temeline dayalı emeklilik sistemi ile toplumdaki bireylerin bir kısmının geleceği güvence altına alınmış olsa bile, bu

³ <http://www.tcmb.gov.tr> (Erişim tarihi: 07.01.2013)

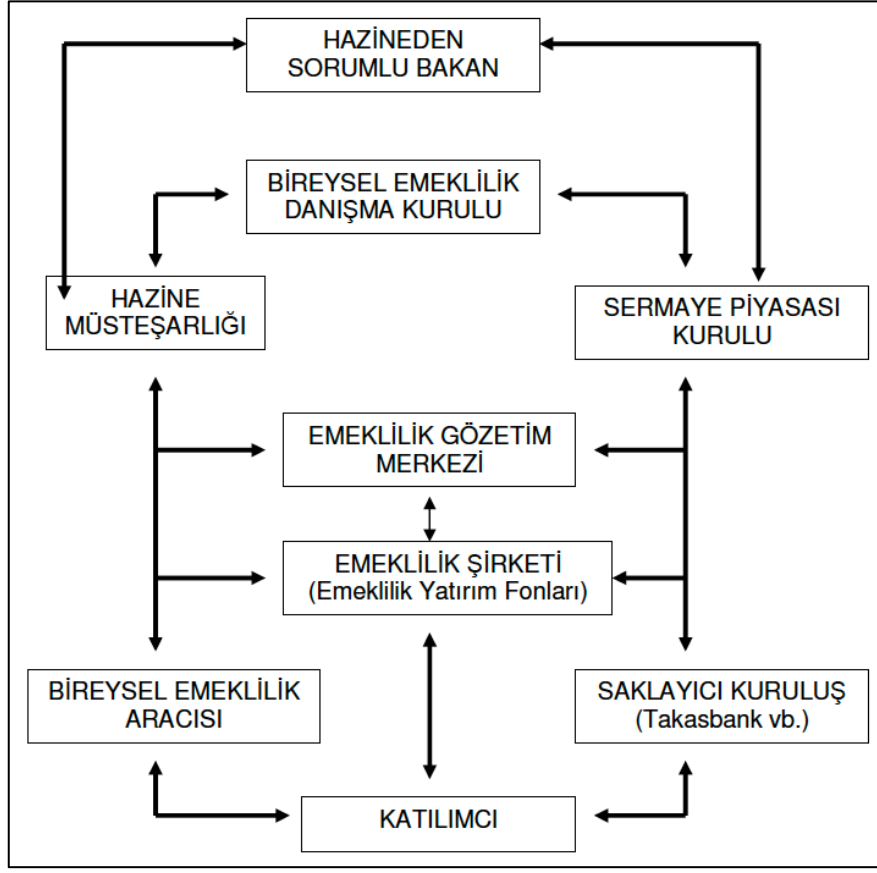
yeterli değildir. Bu sistemin dışında kalan bireylerin de isteğe bağlı bir emeklilik sistemine dahil olmaları gereklidir.

Devlet eliyle yürütülmeye çalışılan ve zorunlu katkı temeline dayanan emeklilik sistemi, son yıllarda yaşanan gelişmeler, demografik yapıdaki değişimler, insan ömrünün uzaması, istihdam sorunları, ekonomik krizler gibi nedenlerle devletin yükünü artırırken, bireyler için de emeklilik şartlarının zorlaşması, bağlanan emeklilik aylıklarının düşük olması gelecek ile ilgili planlarda değişikliğe gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Emeklilik sürecinin, finansal eğitimin sürecinde ele alınarak, bireylerin gelecek ile ilgili kararlarında değişik alternatifleri de öğrenmesi ve uygulamaya koyabilmesi gereklidir.

Bu aşamada Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) uygulamaları ile bireylerin geleceği güvence altına alma çabalarına yeni bir boyut kazandırılabilir. BES bir tür tasarruf ve yatırım aracı olarak ifade edilebilir. Bireyler bu sisteme dahil olarak emeklilik hakkı elde edebilir.

Sistem içerisinde toplanan birikimler, sermaye piyasalarında değerlendirilerek, yıllar sonra değerini kaybetmeden hak sahiplerine emeklilik olarak geri döner. Bu sistemden primlerini düzenli yatıran tüm bireylerin (18 yaş) yararlanmaları mümkündür.

Şekil 3. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi

Kaynak : (Bağcı, 2006:42)

Uluslararası alandaki uygulamaları ülkemize göre daha öncelere dayanan sistemle ilgili OECD'nin yapmış olduğu çalışmalar ülkelere yol gösterici olmaktadır. OECD'nin 2012 yılı Ocak ayında başlatmış olduğu "Emeklilik İçin, Tasarruf ve Özel Emeklilik Sisteminin Önemi" konulu proje çalışması ile pilot ülkelerdeki gelişmeler incelenerek, Bireysel Emeklilik Sisteminin önemi, gelir ve tasarruf gibi tüm kaynakların birleştirilerek, finanse edilebilirliği sonucu uygun yaşam koşullarında bir emeklilik sürecinin yaşanması olasılığı araştırılmaktadır.

Ülkemizde ise 2003 yılında başlanan BES ile ilgili uygulama 10 yıllık süre içinde, 3 milyon kişi ve 18 milyar TL'lik tasarruf değerine ulaşmış durumdadır⁴. Devlet tarafından da desteklenen BES, yeni yapılanma içindeki vergi mevzuatları ile vergi indirim gibi avantajları bireylere sunarak, özendirilmeye çalışılmaktadır. Finansal eğitimin konularından biri olan BES ile bireyler tasarruf yaparken, gelecekte yaşanabilecek maddi sıkıntıları en aza indirebilecek, tasarrufların BES kuruluşları tarafından sermaye piyasalarında değerlendirilmesi ile ülke ekonomisine de katkı sağlayacaklardır.

Yine OECD'nin yayımladığı bir çalışma raporunda BES sistemine genç yaşlarda katılmanın getirileri ve verimliliğinin, ilerleyen yaşlara göre daha fazla olması bu konu ile ilgili eğitimin erken yaşlarda başlaması gerekliliğinin önemini daha iyi açıklamaktadır.

3.5. Yatırımcı Risk Algısı

Finansal eğitim, bireysel yatırımcıların risk algısını etkileyen önemli bir unsurdur. Yeterli finansal bilgiye sahip yatırımcıların riski yüksek fakat getirisi daha fazla olan finansal araçlara yatırım yapması, doğabilecek fırsatları değerlendirebilmesi olasılığı daha yüksektir.

Finansal yatırımlar genellikle bir beklenti ile tahminlere dayanarak yapılır. Yatırımların beklenen getirisi ile gerçekleşen getiri arasında uyumsuzluk olasılığı her zaman vardır. Bu olasılığa "risk" denir.

⁴ <http://www.egm.org.tr/bes2012gr.asp> (Erişim tarihi: 17.02.2013)

Beklenen getirinin gerçekleşme olasılığı çok yüksekse, bu tür bir yatırımın risksiz olduğu söylenebilir. Beklenen getirinin, gerçekleşme olasılığının düşük olması durumunda ise yatırım riski yüksek olacaktır.

Finansal yatırımlar için riski; “Sistemik Risk” ve “Sistemik Olmayan Risk” olarak ikiye ayırmak mümkündür. Sistemik risk, finansal piyasaları etkileyen faktörlerden kaynaklanır ve tüm yatırım araçlarını etkileyebilir. Sistemik olmayan risk ise, işletmelerin karşı karşıya kalabileceği faktörleri kapsar ve o işletmenin finansal araçlarına sahip yatırımcıları etkiler.

Finansal bilgi düzeyi arttıkça bireysel yatırımcıların finansal risklere karşı bakış açılarının değiştiği, finansal bilgiye sahip olanların, olmayanlara göre daha fazla risk alma eğiliminde oldukları belirlenmiştir (Masters, 1989:154).

Finansal eğitim, bireysel yatırımcıların kendi yatırım amaçlarına ve risk profillerine göre yatırım kararları almasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle, bir yatırımcının finansal bilgi düzeyi arttıkça, portföy yöneticilerine ya da yatırım danışmanlarına duyacağı ihtiyaç azalacaktır.

Ayrıca, finansal eğitim ve tecrübe yatırımcıların panik hareketlerden ve sürü psikolojisinden kaçınmasına dolayısıyla diğer yatırımcılara göre daha fazla getiri elde etmelerine yol açabilecektir (Anbar ve Eker, 2009:141).

3.6. Finansal Dolandırıcılık

Finansal dolandırıcılığa karşı toplumdaki tüm bireylerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi bir zorunluluktur. Çünkü; Her insanın karşı karşıya

kalabileceği dolandırıcılıkta çok farklı yöntemlerin kullanılmakta olduğu bilinmektedir.

Günlük hayatımızda finansal dolandırıcılık olayları çok çeşitli finansal işlemlerde ATM den para çekme, banka bilgilerinin kopyalanması, saadet zincirleri, banka kartı ve kredi kartı kullanımı, internet bankacılığı gibi işlemlerde kişilerin karşısına çıkabilmektedir.

Finansal dolandırıcılık olaylarında hedef genellikle yeterli bilgiye sahip olmayan bireylerdir. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeleri de kullanarak, örneğin; gelişmiş fotokopi makineleri ile para basmak gibi araçlarla hedef alınan kitleye yönelen dolandırıcılar amaçlarına kolayca ulaşabilmektedir.

Finansal eğitim ile finansal dolandırıcılık yöntemleri ve yolları bireysel yatırımcılara anlatılarak, finansal güvenlik konusunda bireylerin bilgilendirilmesi, ortaya çıkabilecek ekonomik ve sosyal yıkımların önüne geçilebilmesine yardımcı olacaktır .

Diğer bir dolandırıcılık türü olan ve bireysel yatırımcıların sermaye piyasalarında karşılaşılabileceği piyasa dolandırıcılığı (manipülasyon) bireysel yatırımcılar olduğu kadar, piyasaların güvenilirliğini de tehdit etmektedir.

Sermaye piyasalarının en tehlikeli olaylarından olan manipülasyon ile hem dünya sermaye piyasalarında, hem de ülkemiz sermaye piyasalarında karşılaşmak mümkündür.

Tüm dünya piyasalarında suç sayılan manipülasyon; bir finansal aracın piyasa fiyatının ya da değerinin gerçek alım satım amacı olmadan, yanlış haber ve

yorumlarla saptırılması ya da finansal araçla ilgili bilgilere yönlendirici, gerçek dışı bilgilerin eklenmeye çalışılması ile fiyatların artırılması, düşürülmesi ya da sabit tutulması ile asıl yatırımcıların zarara uğratılması olarak tanımlanabilir.

Sonuçları itibariyle sadece yatırımcıları değil, finansal araçla ilgili kuruluşu ve piyasaları da ciddi şekilde etkileyen manipülasyonun, suç sayılması, kanunlar ve yaptırımlarla engellenmeye çalışılması sorunu tam anlamıyla ortadan kaldıramamaktadır.

Çünkü; gerçek olmayan bilginin kaynağına ulaşmak, kimler tarafından ortaya atıldığını anlamak zaman almakta, buna karşı bazı yatırımcıların bu oyuna gelerek hızlı tepki vermeleri, piyasalarda da ani değişikliklerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Sorunun çözümündeki en etkili yol ise eğitimden geçmektedir. Finansal eğitim ile yatırımcıların, yatırım yaparken dikkat etmesi gereken konuların başında gelen manipülasyondan korunmak için neler yapabileceği, daha çok kısa vadeli al-sat işlemlerinde görülen manipülasyon olaylarının, ortalama getiriden daha yüksek getiri vaat eden durumlarda ortaya çıkabileceği gibi bilgilerle donatılarak korunması amaçlanmalıdır.

4. Finansal Eğitim Teknikleri ve Araçları

Finansal eğitim ailede başlayan bir süreç olmalıdır. Küçük yaşlarda finansal eğitim terbiyesi alan çocukların okul yıllarında bilgilerini pekiştirerek “temel finansal bilgiler” ile ilgili bilmesi gerekenlere sahip olmaları sağlanmalıdır.

“İleri finansal bilgiler”in devletin önderliğindeki kurumlar ve yükseköğretim kurumları ile piyasalarda öğretilmesi finansal eğitim sürecinin tamamlayıcıları olacaktır. 2000’li yılların başlarından itibaren OECD, Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA), Uluslararası Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE) gibi uluslararası kuruluşların öncülüğünde yapılan çalışmalar ile ülkelerin finansal eğitim konusunda dikkatleri çekilmeye çalışılmıştır. Eğitimlerin ülkeler arasındaki kültür farklılıklarından dolayı değişiklik gösterebileceği vurgulanan çalışmalarda, herhangi bir yatırım aracını öne çıkarmadan, risk-getiri ilişkisi, yatırım araçları, enflasyon, bireysel emeklilik, tasarruf gibi finansal konularda, bireylerin eğitim düzeyleri dikkate alınarak ve toplumun her kesimine hitap edecek şekilde yapılması tavsiye edilmektedir.

Bu çerçevede finansal eğitimin; çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar olarak yaş sınıflarına, kadın-erkek olarak cinsiyet sınıflarına, meslek gruplarına ve eğitim durumları göz önüne alınarak planlanması hedeflenen amaçlara daha hızlı ve kolay ulaşılmasını sağlayacaktır.

Çünkü; yaşlılar için emeklilik ile ilgili eğitim daha önemli iken, çocukların tasarruf ile ilgili eğitilmeleri önceliklidir. Ülkemiz genel aile yapısı düşünüldüğünde erkeğin çalışarak gelir elde etmesi, kadın ise bütçe yaparak harcama yapması finansal eğitimde farklılıkları anlamlı kılmaktadır.

Finansal eğitim ile ilgili uygulamalarda ülkeler arasında da farklılıklar görülebilmektedir. Bazı ülkelerin yasal düzenlemeler ile eğitim uygulamalarına kamu kurum ve kuruluşları öncülük yaparken, bazı ülkelerde dernekler, odalar ve sivil toplum kuruluşları da eğitimlere katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca özel kuruluşlarca düzenlenen ücretli ya da ücretsiz eğitim programları da bulunmaktadır.

Finansal eğitim uygulamalarında kullanılan yöntemler ve araçlar genel olarak aşağıda sıralanan şekilde olmaktadır.

- i- **Basılı Materyaller:** Finansal eğitim ile ilgili konularda hedef kitlelere yönelik hazırlanan kitap, dergi, broşür ve eğitim CD'leri gibi basılı yayınları kapsamaktadır. Yayınlar, okullar, kütüphaneler ve kitlelerin yoğun olarak bulunduğu ortamlarda kurulacak standlar ile bireylere ulaşılabileceği gibi, e-kitap, e-dergi, e-broşür uygulamaları ile internet üzerinden de bilgilendirme yapılabilmektedir.
- ii- **Bilişim İletişim Teknolojileri (BİT):** Günümüzün gelişen teknolojileri bilişim ve iletişim alanında birçok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Özellikle internet ve telekomünikasyon endüstrisinde yaşanan yenilikler klasik öğrenme araçlarının yanında, yeni öğretim araçlarının kullanılmasını da zorunlu hale getirmiştir. Dolayısıyla finansal eğitim sürecinde de özellikle internet yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eğitim vermeye yetkin kurumların hazırlamış oldukları web siteleri örneğin; Sermaye Piyasası Kurulu tarafından hazırlanan “yatirimyapiyorum.gov.tr” ve Borsa İstanbul tarafından hazırlanmış olan “bilincliyatirimci.org” sitelerinde finansal eğitimle ilgili temel bilgilerin yanında, yatırım araçları, yatırım yaparken dikkat edilmesi gerekenler, yatırımcı hakları,

emeklilik, tasarruf gibi konularda bilgiler verilirken, e-egitim, e-kütüphane gibi ortamlarda yazılı materyallerin yanı sıra görsel eğitimde yapılabilmekte, finansal sözlükler, güncel haberler, tartışma forumları, bilgi yarışmaları düzenlenerek bilgilerin güncellenmesi sağlanmaktadır. Ayrıca "sanal portföy" simülatörü ile bireylerin piyasalar ile ilgili bilgi ve tecrübe kazandırılması amaçlanmaktadır. Diğer finansal kuruluşlar ve üniversiteler "e-sertifika" programları hazırlayarak finansal eğitime katkı sağlanmakta, sosyal medya platformları da (bloglar, twitter, facebook) eğitim amaçlı kullanılabilir. Ayrıca, iletişim araçları kullanılarak kişilerin eğitim ve etkinlikler haberdar edilmesi sağlanırken, yetkin kurumların oluşturdukları çağrı merkezleri ile de bireylerin sorularına yanıt aranmaktadır.

iii- Seminerler, Konferanslar ve Toplantılar: Finansal eğitim ile ilgili neler yapılabileceği, eğitim stratejileri, uygulama alanları gibi konularda alanın uzmanları ve akademisyenlerin katılımı ile konferanslar düzenlenebilmektedir. Ülkemizde Mart-2012 tarihinde düzenlenen ve finansal kurumların, dernek ve sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, basın mensuplarının katılımı ile gerçekleştirilen, finansal okuryazarlığın artırılması, yatırımcının eğitimi gibi konuların işlendiği "Yatırımcı Seferbirliği Arama Konferansı" örnek olarak verilebilir. Tüm ülke genelinde şehir ve merkezlerde düzenlenecek bilgilendirme toplantıları, seminerler ile de eğitim desteklenmektedir.

iv- Görsel ve Yazılı Medya: Yetkin kurumlar tarafından hazırlanan radyo ve TV programları, reklamlar, kamuyu aydınlatıcı spot

programlar, finansal bilgi içerikli yarışmalar daha geniş kitlelere ulaşabilme, dinleme ve izleme avantajından dolayı etkin bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır.

- v- **Danışma Ofisleri ve Yüz Yüze Eğitim:** İl ve merkezlerde oluşturulacak finansal eğitim danışma ofisleri, bireylerin bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşabilmesi ve eğitim etkinlikleri ile faaliyetleri hakkında haberdar olabilmesi açısından önem taşımaktadır. Yanıt aranan sorulara dialog şeklinde iletişim ile verilecek kısa ve öz bilgiler bireylerin finansal konularda vereceği kararlara yardımcı olabilmektedir.
- vi- **Yarışmalar:** Toplumdaki değişik sosyal statü ve demografik yapı gözönünde tutularak, finansal eğitimi özendirici ve teşvik edici araştırma, bilgi ve afiş yarışmaları ile etkinlikler düzenlenerek finansal eğitimin önemine dikkat çekilebilmektedir. Ülkemizde SPK'nın "Yatırımcı Eğitim Seferberliği" (YES) kapsamında düzenlemiş olduğu Yüksek Lisans ve doktora tez yarışması, ilk ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik kompozisyon ve makale yarışmaları ile uluslararası platformda Child&Youth Finance International (CYFI) tarafından organize edilen çocuk ve gençlere yönelik finansal eğitim amaçlı etkinlik örnekler arasında sayılabilir. Söz konusu bu etkinliğe katılan ülkemiz çocukları kompozisyon dalında bu yıl 2. Olmuştur. Aynı organizasyonun 2013 yılı etkinliğinin İstanbul'da yapılması planlanmıştır.

İkinci Bölüm

Dünyada Finansal Eğitim Çalışmaları

1. Uluslararası Kuruluşların Finansal Eğitim Çalışmaları

Finansal eğitim, ekonomilere olan etkileri sonucunda tüm dünyada hızla önem kazanmıştır. Bu farkındalık uluslararası ve ulusal çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Dünyada finansal eğitim ile ilgili çalışmaların, ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarına göre oluşturulması gerekliliği de, farklı eğitim stratejilerini ortaya çıkarmıştır. Finansal eğitim ile ilgili dünyada yapılan çalışmaları, uluslararası ve ulusal eğitim çalışmaları olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

1.1. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)

Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün devamı niteliğinde 1961 yılında oluşturulan örgüt, ticaret, tarım, finans, istihdam, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, çevre gibi ekonomik ve sosyal konularda faaliyetlerini sürdürmektedir⁵.

Söz konusu alanlarda OECD'nin değişik ülkelerde yapılan çalışmaları ile elde edilen veriler analiz edilmekte, bulunan sonuçlar ve deneyimler, üye ülkeler kadar, gelişmekte olan ülkeler içinde yol gösterici nitelik taşımaktadır.

OECD, düşük finansal eğitim düzeyinin olumsuz etkilerine dair üyeleri tarafından dile getirilen endişeler neticesinde 2003 yılında finansal eğitim konusunda çalışmalara başlamıştır (Işık, 2011:89). Finansal eğitim ile ilgili

⁵ <http://www.oecd.org/about/history/> (Erişim tarihi:11.02.2013)

araştırma ve yayınlarını günümüze kadar artırarak sürdüren OECD, ülkelerarası işbirliği çerçevesinde, finansal eğitim standartları ve stratejileri geliştirilmesine yönelik çalışmalara destek olmaktadır.

OECD'nin Finansal Okuryazarlık Temel Araştırmaları, Kadınların Finansal Eğitimi ve Farkındalık, Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi, Finansal Eğitimde Ulusal Stratejiler, Ulusal Emeklilik Sistemleri, Finansal Eğitimde Tasarruf ve Yatırımlar gibi konularda hazırlamış olduğu raporların yanı sıra Hindistan (2006), Endonezya, ABD (2008), Brezilya, Fransa (2009), Lübnan, İtalya (2010), Güney Afrika, Kanada (2011), İspanya, Filipinler, Kolombiya, Hong Kong (2012) gibi ülkelerde düzenlemiş olduğu Finansal Eğitim ve Finansal Okuryazarlık konulu uluslararası konferanslar ile eğitime olan katkıları devam etmektedir.

Ayrıca, OECD bu konuda farkındalığı artırmaya ve uluslararası işbirliğini geliştirmeye yönelik Uluslararası Finansal Eğitim Geçidi "International Gateway for Financial Education" (<http://www.financial-education.org>) ve Uluslararası Finansal Eğitim Ağı "International Network on Financial Education" (INFE) uygulamaları ile internet üzerinden bilgi paylaşımı da yapmaktadır.

OECD'nin finansal eğitim ile ilgili son yıllardaki en büyük araştırması ise OECD-PISA "Financial Literacy Assessment" Finansal Okuryazarlık Değerlendirmesi adını taşımakta ve 15 yaş gençlerin finansal okuryazarlıklarının ölçülmesine yöneliktir. Bu konuda yapılmış ilk geniş ölçekli çalışma olan PISA ile gençlerin kredi, banka hesabı, kredi kartları, tüketici hakları, tasarruf, risk gibi konulardaki planlama ve yönetme yetenekleri ölçülmeye çalışılmaktadır. Sonuçlarının 2013 yılı sonu veya 2014 yılı başlarında

yayınlanması planlanan araştırma ile ülkeler arasındaki finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılarak, başarılı stratejilerin paylaşımı söz konusu olabilecektir.

1.2. Dünya Bankası (WB)

Günümüzde 188 ülkenin üyesi olduğu Dünya Bankası, özellikle 1970'lerin ortalarından sonra yoksulluk, temel ihtiyaçların karşılanabilmesi, eğitim, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesine yönelik çalışmalar yapmakta ve bu konulardaki projelerin finansmanını sağlamaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler ile yoksul ülkelerin bu konulardaki ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda yol gösterici olmaktadır.⁶

Dünya Bankası'nın finansal eğitim konusundaki çalışmalarının merkezinde WB Aile Ağı (World Bank Family Network-WBFN) bulunmaktadır. Bu ağ kapsamında finansal okuryazarlık programı (Financial Literacy Training) ile tüm dünyada bu konudaki eğitim çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu programda paranın önemi: finansal okuryazarlık eğitimi, aile bütçesi: ailenin finansal yol haritasını oluşturma, tasarruf ve yatırım gibi konularda eğitimler düzenlerken, online finansal okuryazarlık sınıfları ile bireylerin internet üzerinden eğitime katılmalarını mümkün kılmaktadır⁷. Ayrıca geniş kapsamlı hanehalkı anketleri ile finansal okuryazarlığın ölçülmesi, finansal

⁶<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:20653660~menuPK:72312~pagePK:51123644~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html> (Erişim tarihi: 17.02.2013)

⁷ <http://wbfn.org/calendar/wbfn-programs/financial-literacy.html>. (Erişim tarihi: 27.12.2012)

erişim gibi konulara ilişkin istatistik verileri yayınlamakta ve bu konulardaki projeleri desteklemektedir.

1.3. Avrupa Komisyonu

Avrupa Birliğinde finansal eğitim ile ilgili çalışmaların merkezinde Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulan “Finansal Eğitim Uzman Grubu” (Expert Group on Financial Education-EGFE) bulunmaktadır.

Birlik üyesi ülkelerin finansal eğitim ile ilgili talepleri üzerine Avrupa Komisyonu tarafın 2007 yılı başlarında AB tüketicileri için daha iyi finansal eğitim konulu bir konferans düzenlenmiş ve finansal eğitimin bireylere, toplumlara ve ekonomilere olan faydaları ile finansal eğitimin artan önemine dikkat çekilen bir tebliğ yayınlanmıştır. Daha sonra bu alandaki çalışmalarını yürütmek üzere 2008 yılında Finansal Eğitim Uzman Grubu (EGFE) oluşturulmuştur.

EGFE, finansal eğitim konusunda çalışmalar ve toplantılar yapmakta, programların kalitesini ve standartını sağlamaya çalışmakta, ülkelerde karşılaşılabilecek yasal düzenlemeler ve idari sorunların çözümünde etkin rol oynamaktadır.

Grubun 2008 yılında gerçekleştirilen ilk toplantısında üye ülkelerin finansal eğitim için ulusal stratejiler oluşturması, mevcut stratejilerin değerlendirilmesi ve yapılan çalışmaların paylaşılması konusunda fikir birliğine varılmıştır. 2009 yılı toplantılarında finansal eğitim ve finansal krizlerin etkileşimi, finansal eğitimin okullarda öğretim programına alınması, 2010 yılı toplantılarında, finansal eğitim sürecinde emeklilik ve medya araçlarının eğitimde kullanılması

konuları ele alınmıştır. Grup, toplantılarda alınan kararları doğrultusunda, Avrupa Komisyonu’nu bilgilendirmekte ve uygulamaların tüm üye ülkelerde hayata geçirilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca, Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “dolceta” eğitim portalının (www.dolceta.eu) bu amaç doğrultusunda da kullanılması benimsenmiştir. 27 üye ülkenin tüketicileri, 21 farklı dil de on-line olarak eğitilmektedir. Tüketicilerin bilinçlendirilmesi, tüketici hakları, finansal hizmetler, ürün güvenilirliği gibi konularda eğitim araçlarının sunulduğu sitede, tüketiciler ve öğretmenler için iki bölümde eğitim sunulmaktadır.

Finansal eğitim konularının da dahil edildiği portalda tüketiciler için, aile bütçesi ve yönetimi, banka hesapları ve yönetimi, ödemeler, krediler, tasarruf ve yatırımlar konularında geniş kapsamlı bilgiler, makaleler ve kitaplar ile birlikte on-line testler ve eğitim oyunları da bulunmaktadır. Portalın öğretmenler için hazırlanan bölümünde, tüketici eğitimi, para yönetimi, tasarruflar gibi konularda ilköğretim, lise ve yetişkinlere yönelik öğretim kaynakları, ders programları, sözlükler ve diğer eğitim araçlarının kullanımı ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

1.4. Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)

2005 yılında Avustralya, Kanada, Japonya Kore, İngiltere ve ABD’nin kurucu üyeliğinde, dünya çapında finansal eğitim programlarının etkinliğini artırmak, yatırımcı eğitimini teşvik etmek ve mevcut programların geliştirilmesini desteklemek amacı ile kurulmuştur.

Çalışmalar 4 komite tarafından yürütülmektedir. Program Komitesi; finansal eğitimle ilgili yeni programların geliştirilmesi, mevcut programların iyileştirilmesi, Konferans Komitesi; yıl içinde düzenlenecek etkinlikler, konferans ve toplantılara ilişkin program ve içeriklerin hazırlanması, Küresel Bölge Komitesi; bölgesel eğitim programları ve ülke eğitim stratejilerine yönelik çalışmaların geliştirilmesi, Üye Geliştirme Komitesi; üyelerin eğitim programlarının güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Kar amacı gütmeyen bir kurum olan IFIE, üyelerin eğitim faaliyetleri, farklı ülkelerde uygulanan eğitim programları, konu ile ilgili akademik çalışma ve makaleleri, üyeler arasında düzenlenen anketleri çok geniş bilgi akışının bulunduğu web sitesinde yayınlamaktadır. Bu fonksiyonu ile IFIE, ülkeler ve eğitim düzenleyici kurumlar arasında bilgi alış verişinin sağlandığı küresel bir merkez konumundadır.

Eğitim stratejileri, çocuk ve gençlere yönelik programlar, emeklilik, iş yerlerinde eğitim, eğitimlerin etkinliğinin ölçülmesi gibi konularda bir çok yayınları ile finansal eğitimin, gelişen ve istikrarlı bir yapıda büyüyen finansal piyasalar için önemi vurgulanan çalışmalardan en çok yararlananlardan biride “Küresel Yatırımcı Eğitim Anketi”dir.

Her yıl yenilenen anketin sonuçları değerlendirilmekte ve paylaşılmaktadır. Aşağıda Tablo 5’de 2011 yılına ait anketin verileri yer almaktadır. Bu verilerden yola çıkarak, ülkelerin finansal eğitimin önemini kavradıkları ve bu alandaki çalışmalarını artırarak devam ettirdiklerini söylemek mümkün görülmektedir.

Tablo 4. IFIE 2011 Küresel Yatırımcı Anketi

Katılımcı Profilleri	%
IFIE Üyesi	45.3
IFIE Üyesi Olmayan	54.7
Piyasalarınızı Nasıl Tanımlarsınız?	%
Gelişmiş Piyasa	28.8
Gelişmekte Olan Piyasa	48.5
Küresel/Bölgesel Piyasa	22.7
Eğitimlerin Ulaştığı Alan	%
Tüm Ülke	67.0
Bölgesel	23.1
Küresel	9.9
Eğitime Başlama	%
1 yıldan az	3.2
1-3 yıl	6.1
3-10 yıl	45.5
10-25 yıl	31.6
25 yıldan fazla	13.6
Yürütülen Program ve Faaliyetleri	%
Yetişkinler için finansal okuryazarlık	78.0
18-21 yaş finansal eğitim	69.5
Finansal eğitimin müfredatına alınması	67.8
Yetişkinler için finansal eğitim	66.1
Eğitim programı, araçlar geliştirme	47.5
Ulusal/Bölgesel eğitim stratejisi oluşturma	45.8
Birden fazla eğitim yapma	39.0
Eğitim verenlere yönelik düzenleme	32.2
Eğitim Yerleri ve Kullanılan Araçlar	%
Basılı yayınlar	86.2
Web siteleri/internet/telefon gibi sanal ortam.	84.5
Konferans/Seminer	84.5
Okullarda eğitim	62.1
Yüksekokul/Üniversitelerde eğitim	58.6
Düzenleyi gözetiminde	55.2
İşyerlerinde eğitim	55.2
Kütüphane, Toplu bulunulan alanlarda	50.0
ibadethanelerde eğitim	15.5
Çocuk yuvalarında eğitim	12.1
Eğitim Progr. ölçülmesi ve değerlendirilmesi	%
Evet, tüm programlar	21.7
Evet, bazı programlar	63.3
Hayır	15.0

Ölçüm, Değerlendirme İçin Kul. Yöntem	%
Anket	64.0
Formal araştırmalar	60.0
Bağımsız uzman gözlemi	24.0
Diğer yöntemler (Web trafiği, sos.med., formlar, önce ve sonra test, teke tek görüşme...)	42.0
Finansal Eğitim Cari Harcama Aralığı	%
0-75,000 \$	29.6
75,001-250,000\$	22.2
250,001-500,000\$	9.3
500,001-1 Milyon \$	5.6
1-3 Milyon \$	16.7
3-5 Milyon \$	3.7
5-10 Milyon \$	1.9
10 Milyon \$ fazla	11.1
Bir Önceki Yıla Göre Harcam. Değişim	%
Artış oldu	30.9
Azalış oldu	18.2
Aynı kaldı	50.9
2012 Yılı Harcama Beklentileri	%
Daha fazla olacak	38.9
Azalacak	14.8
Aynı kalacak	46.3
Bir önceki Yıla Göre Katılımcı Beklentisi	%
Yaklaşık aynı olacak	38.2
Artacak	58.4
Azalacak	5.5
Program ve Etkinlik Sayısı	%
Artacak	45.5
Azalacak	12.7
Aynı kalacak	41.8
Eğitimlerde Uzmanlarla Çalışılıyor mu?	%
Evet	68.5
Hayır	18.5
Hayır, ama daha önce çalışıldı	7.4
Hayır, ama gelecekte planlanıyor	5.6

Kaynak: Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)⁸

⁸http://ifie.org/pdfs/IFIE_2011_Third_Annual_State_of_Global_Investor_Education_Survey_.pdf
(Erişim tarihi:19.02.2013)

Ayrıca IFIE, IOSCO ve ICSA gibi diğer uluslararası kuruluşlardaki işbirliği içinde çalışmakta ve birlikte organize edilen konferans/toplantı gibi eğitim programlarına üye ülke kuruluşlarının da katılmasını teşvik etmektedir.

1.5. Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)

1983 yılında kurulan örgüt, ülkelerdeki menkul kıymet piyasalarında faaliyet gösteren düzenleyici ve denetleyici kurumları bir araya getirerek, menkul kıymet piyasalarının uluslararası standartlara ulaştırılması amacıyla yönelik çalışmalar yapmaktadır⁹. Ülkemizin, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından temsil edildiği örgütün, uluslararası standartlarda güvenli ve etkin menkul kıymet piyasalarının oluşturulması, yatırımcıların korunması, finansal dolandırıcılık olaylarına karşı tedbirler alınması gibi konularda işbirliği oluşturulmasına yönelik etkin faaliyetleri bulunmaktadır.

Örgütün finansal eğitim alanındaki çalışmaları 1999 yılında oluşturulan bir çalışma grubu tarafından yürütülmektedir. Grubun 2001 yılında hazırlanmış olduğu raporda, finansal eğitim, yatırım araçlarının denetimi ve etkin kullanımı ile ilgili genel prensipler belirlenmiş ve üye ülkelerle paylaşılmıştır. Bu rapora göre;

- Finansal eğitim programları, düzenleyici ve denetleyici kurumların yatırımcıların korunmasına yönelik faaliyetlerinde önemli rol oynamaktadır.
- Eğitimler, yatırım araçlarının türlerine, yatırımcıların bilgisi ve tecrübelerine göre uygun yöntemlerle ve araçlarla verilebilir.

⁹ <http://www.iosco.org/about/> (Erişim tarihi:19.02.2013)

- Toplumdaki her kesime aynı eğitimin verilmesi, bireysel yatırımcıların farklı eğitim ve bilgi düzeylerine sahip olması nedeniyle uygun değildir.
- Eğitim programlarının içeriğinde yatırım tavsiyeleri bulunmamalı, yatırımcılar yönlendirilmemelidir. Finansal eğitimi düzenleyen kurumlar, danışmanlık ile eğitimin farkına dikkat etmelidir.
- Eğitim sırasında, düzenleyici kurumlar bağımsız olmalı, özellikle piyasa katılımcıları ve/veya aracı kurumlar ile işbirliği içinde yürütülen programlarda herhangi bir ürün ve hizmet ile ilgili onaylayıcı açıklamalardan kaçınılmalıdır (Altaş, 2008:9).

Bu raporda, yukarıdaki prensiplerin yanı sıra, eğitimde kullanılabilecek yöntemler üzerinde de durulmuştur. Ayrıca IOSCO'nun 2002 yılında, 80 gelişmekte olan üye ülkeden 33'ü nün katılımı ile yaptığı anket çalışmasında; sadece 27 ülkenin finansal eğitim programları uyguladığı ve bu eğitimlerin son bir-iki yıldır yapıldığı, 9 ülkede finansal eğitimin düzenleyici otoritenin görevleri arasında sayıldığı, eğitimlerde ki amaçların en çok finansal ve yatırım bilgi düzeyinin yükseltilmesi, yatırımcı hakları, piyasaların büyümesi gibi konuları hedef aldığı, 21 ülkede eğitimlerin öz düzenleyici kuruluşlarla işbirliği içinde yürütüldüğü ve eğitimlerde kullanılan tekniklerin basılı yayınlar, toplantılar, üniversite ziyaretleri ile eğitim amaçlı internet siteleri, televizyon-radyo programları ve danışma merkezlerinin olduğu bilgilerine ulaşılmıştır (Özçam, 2006:14-15).

1.6. Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA)

1988 yılında kurulan ve Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB)'nin de üyesi olduğu konseyin kuruluş amacı, dünyanın en büyük finansal piyasalarının uyum ve yardımlaşma içinde çalışmasını sağlamak,

tanıtmak, karşılıklı bilgi paylaşımı ve işbirliği çerçevesinde finansal piyasaların sağlıklı büyümelerini teşvik etmek olarak özetlenebilir.

Konsey amaçları doğrultusunda üye ülke temsilcilerine yönelik toplantılar düzenlemekte, yatırımcıların eğitimine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Yatırımcı eğitimine yönelik oluşturulan çalışma grubu 2004 yılı başlarında “Yatırımcı Eğitiminin ilkeleri ve En İyi Uygulamaları” adlı bir rapor yayınlamıştır.

Bu raporda, finansal eğitim ile ulusal sermaye ve ulusal tasarrufların artacağı, eğitilmiş yatırımcıların daha bilinçli seçimler yapabileceği, yatırımcıların korunması ile piyasaların güvenilirliğinin sağlanabileceği, böylece menkul kıymet piyasalarının büyüme ve istikrarı için gerekli katkıların sağlanacağı vurgulanmakta ve üyelere şu öneriler sunulmaktadır.

- Finansal eğitim programları hedef kitleye uygun etkin ve verimli olmalıdır.
- Eğitimlerin mümkün olduğu kadar geniş kitlelere ulaşması sağlanmalıdır.
- Eğitimlerde yatırımcıların risklere karşı bilgilendirilmesi, yatırım araçları hakkında bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Eğitim veren kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması gereklidir¹⁰.

¹⁰ <http://www.icsa.bz/> (Erişim tarihi:31.12.2012)

2. Ulusal Finansal Eğitim Programları

2.1. Avustralya

Avustralya finansal okuryazarlık ve finansal eğitim amacıyla ulusal strateji oluşturan ülkelerin başında gelmektedir. Ülkede eğitimlerle ilgili politikaların geliştirilmesi, uygulanması başbakanın başkanlık ettiği Avustralya Hükümet Konseyi (COAG) den başlayarak, heryaştan bireylere kadar inen bir yapı içinde koordineli olarak yapılmakta ve eğitim düzenleyicileri arasında kamu, özel ve toplum kuruluşları bulunmaktadır.

2.1.1. Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD)

Avustralya Hükümeti, finansal okuryazarlık ve eğitim stratejisinin uygulanabilmesi ve etkinliğinin artırılması için 2005 yılında Finansal Okuryazarlık Vakfı'nı (FLD) kurmuştur¹¹.

Vakfın amaçları; ilkokuldan başlayarak, eğitim müfredatlarına finansal eğitim ile ilgili konuların dahil edilerek çocuk ve gençlerin bilgilendirilmesinin sağlanması, aynı zamanda öğretmenlerin eğitilmesi, mesleki eğitim programları geliştirilerek işyerlerinde eğitimin sağlanması, finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi, bu amaca yönelik araştırma programlarının geliştirilmesi, daha ileri bilgi düzeyindeki bireyler ve araçlar arasında iletişimin kurulmasına yönelik web sitesi kurulması, mevcut programların geliştirilmesi, sayılarının artırılması, aksaklıkların belirlenmesi amacı ile finansal eğitim ile ilgili kamu, özel ve toplum kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması gibi konulardır.

¹¹ <https://www.moneysmart.gov.au/about-us> (Erişim tarihi:21.02.2013)

Ayrıca; eğitim programlarının kalitesini artırmak için eğitimciler, uzmanlar ve program geliştiricilerin eğitimi için “eğitmenler ağı” kurulmuştur. Bu grup ile eğitimcilerin eğitilmesinin yanı sıra, finansal bilgilerin yayılması, güncellenmesi, eğitim araçlarının geliştirilmesine yönelik üyeler arasında görüş alış-verişi yapabilmeye olanağı sunulmaktadır.

2.1.2. Avustralya Menkul Kıymetler ve Yatırımlar Komisyonu (ASIC)

Avustralya’da Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi Koordinatörlüğü, ASIC tarafından yürütülmektedir. Ülkede finansal eğitim ile ilgili kamu, özel ve toplum kuruluşları tarafından yapılacak eğitim çalışmaları ASIC gözetiminde, tek merkezden yönetilmektedir.

ASIC tarafından 2001 yılında başlatılan “Tüketicilerin Eğitimi Stratejisi” adlı program ile, bireylerin para ve kredi kullanımına ilişkin ihtiyaç duyabileceği soruların yanıtları aranırken, aynı zamanda yol gösterici olma amacı güdülmüştür. 2003 yılında ASIC ve ANZ (Avustralya-Yeni Zelanda Bankacılık Birliği) tarafından geniş katılımlı bir anket çalışması yapılmış ve ülke insanlarının büyük bölümünün yatırımlar, emeklilik planlaması, kredi kullanımı gibi finansal konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan sonra ASIC tüketici eğitimi stratejisi programı, dolayısıyla finansal eğitim konusu daha da önem kazanmış ve tüketici eğitimine yönelik eğitim kampanyaları hız kazanmıştır.

Finansal eğitime yönelik kapsamlı programların ve bilgilerin bulunduğu, ASIC tarafından hazırlanmış olan “MoneySmart”, “MoneySmart Teaching” ve “SmartMoney” (<https://www.moneySMART.gov.au/>) projeleri ile ülkedeki her

yaştan insanın finansal konulardaki ihtiyaçlarına cevap verilebilmektedir. Web siteleri üzerinden kolaylıkla ulaşılabilen projelerde, yetişkinlere, gençlere, çocuklara ve eğitimcilere, yerli halka; tasarruf, yatırım, kredi kullanımı, para yönetimi, dolandırıcılık, emeklilik, bankacılık ve sigorta gibi finansal konularda detaylı bilgi yazılı, görüntülü ya da sesli olarak sunulmakta, online anketlerler düzenlenerek finansal bilgilerin ölçülmesine yönelik istatistiki bilgiler elde edilmekte, bu bilgiler paylaşmakta, bütçe planlayıcı, kredi hesaplayıcı, emeklilik planlayıcısı gibi hesaplama araçlarının online kullanımı imkanı sunulmaktadır.

Ayrıca, tüm ülkede finansal eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar ve sonuçları, güncel finansal bilgiler kullanıcılarla paylaşılmaktadır.

2.1.3. Centrelink

Avustralya'da kamuda tasarruf çalışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve doğrudan Sosyal Güvenlik Bakanı'na bağlı olarak kurulmuş olan Centrelink'in amacı; özellikle emekliler, iş arayanlar, öğrenciler-gençler, göçmenler ve engelliler gibi ihtiyacı olan kişilere maddi desteğin yanı sıra mali konularda bilgi desteği sağlamaktır.

Devletin birçok birimince sunulan hizmetler Centrelink çatısı altında yürülmektedir. Centrelink, yurttaşların gereksinim duydukları ya da hakkı olan hizmetleri bir noktadan sunan bir sistem olarak tanımlanabilmektedir. Eğitim, gençlik, aile, sağlık, istihdam, tarım, ormancılık, ulaştırma, iletişim gibi değişik bakanlıklara ait hizmetler Centrelink sistemi ile vatandaşlara ulaştırılırken, bağlı kuruluşlar adına bilgilendirme ve ödeme yapılabilenkte, onlar adına belge kabul edilip, belge verilebilmektedir.

Eğitimli personel ile profesyonelce yürütülen sistemin ülke geneline yayılmış binden fazla bürosu, 22 binden fazla çalışanı vardır. Centrelink sistemi yılda 6 milyon kişiye hizmet vermekte, 84 milyon mektup gönderip, 22 milyon telefon görüşmesi yapmaktadır. Ülkedeki göçmen çeşitliliğini de göz önünde bulundurulan sistemde, Türkçe dahil yaklaşık 53 dilde hizmet sunulmakta ve eğitim yapılmaktadır¹².

Ayrıca, Centrelin'in Finansal Bilgi Servisi (FIS) ülke genelinde finansal strateji, yatırım, konut planlaması, emeklilik gibi konularda bölgesel seminerler düzenlemekte, her yaştan bireye hizmet götürerek, finansal eğitimin tüm ülkeye yayılmasında önemli katkılar sağlamaktadır (Alpöge, 2000).

2.1.4. Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları

- **Avustralya Yatırımcılar Derneği (AIA):** 1991 yılında kurulan ve daha çok bireysel yatırımcıların çıkarları ve korunmasını amaç edinen dernek, toplantılar, seminerler düzenlemekte, web sayfası aracılığıyla finansal eğitim konusuna katkı sağlamaktadır¹³.
- **Avustralya Hissedarlar Derneği (ASA):** Yatırımcıları dolandırıcılığa karşı bilinçlendirmek, çıkarlarını ve haklarını korumak amacıyla 1960 yılında kurulan dernek, üyelerinin talepleri doğrultusunda toplantılar, eğitim workshopları düzenlemektedir.¹⁴
- **Avustralya Menkul Kıymetler Borsası (ASX):** ASX'in yatırımcılar için sunduğu eğitim programları geniş kapsamlı ve değişik bilgi

¹² http://www.humanservices.gov.au/customer/information/centrelink-website?utm_id=7 (Erişim tarihi:27.03.2013)

¹³ <http://www.investors.asn.au/about-aia/> (Erişim tarihi:23.02.2013)

¹⁴ http://australiashareholders.com.au/asa_site/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=130 (Erişim tarihi:23.02.2013)

düzeyindeki bireylere yönelik çalışmalardır. Yeni başlayanlar için ücretsiz online dersler, çeşitli yerlerde düzenlenen forumlar, yatırımcı fuarları ayrıca web üzerinden gerçekleştirilen sanal yatırımcı oyunları eğitime yönelik çalışmaların bazılarını oluşturmaktadır¹⁵.

- **Yatırımcılar Eğitim Derneği (IEA):** Avustralyalıların kişisel mali amaç ve hedeflerine ulaşabilmesi için yeterli bilgi ve beceri ile donatılmasını amaç edinmiş bir eğitim kurumudur. Kişisel finansal planlar üzerine geniş kapsamlı eğitim programları düzenlemekte seminerler ve toplantılarla eğitimi desteklemektedir.
- **Emeklilik Yatırımlarına İlişkin Ulusal Bilgi Merkezi (NICRI):** Emeklilik yatırımları ve küçük tasarrufların değerlendirilmesine yönelik bilgi düzeyini artırmayı, yatırım kalitesini yükseltmeyi amaç edinen NICRI yatırımcılara, finansal piyasaların yanı sıra finansal planlama, yatırım ürünleri ve emeklilik planlaması konularında genel bilgiler sunmaktadır. Birey ve NICRI arasındaki bilgilerin gizli tutulduğu oluşumda, bireyler tasarruflarını en akılcı yatırım araçlarında değerlendirebilmektedir¹⁶.
- **ProShare-Yatırım Kulüpleri:** Küçük tasarruf sahiplerinin bir araya gelmesi ile bir havuz oluşturdukları ve birlikte yatırım kararı verdikleri bir oluşumdur. Böylece yatırım kararı verilirken, yeni bilgiler öğrenilmekte, yatırımcı bilinçlendirilmektedir.

¹⁵ <http://www.asx.com.au/resources/shares-education.htm> (Erişim tarihi:23.02.2013)

¹⁶ <http://www.nicri.org.au/?q=node/51> (Erişim tarihi:23.02.2013)

2.2 Amerika Birleşik Devletleri

ABD Sermaye piyasaları gerek işlem hacmi, gerek işlem miktarı, gerekse piyasa düzenlemeleri çeşitliliği ve gelişmiş sermaye yapısı ile dünyanın lideri konumundadır. Böylesi büyük bir ekonomik yapı içerisinde finansal eğitim çalışmaları da yıllar öncesine dayanmaktadır. Ülkede eğitim programları ise düzenleyici kamu otoritesi, özel sektör örgütleri ayrıca ücretli eğitim veren özel kuruluşlarca yürütülmektedir.

2.2.1 Finansal Eğitim Ofisi (OFE)

Finansal Eğitim Ofisi (Office of Financial Education-OFE) 2002 yılında ABD Hazinesi bünyesinde; finansal bilgi ve hizmetlere güvenli erişim, tasarrufu geliştirmek, yatırımcıların korunması, gayrimenkul alımı gibi konularda vatandaşları bilinçlendirmek, bilgilendirmek amacıyla kurulmuştur¹⁷.

OFE'nin görevi Hazine'nin uygulayacağı finansal eğitim programlarını belirlemek ve diğer kurumlarca düzenlenecek programlara öncülük etmek ve koordinasyonu sağlamaktır.

Finansal Eğitim Ofisi'nce yürütülen "Ulusal Finansal Yeterlilik Mücadelesi", "Finansal Eğitim ve Danışmanlık Hibe Programı", "Bankacılık Alanındaki Fırsatlar", "Toplumlar İçin Finansal Erişim" programları ve sonucunda oluşturulan raporlar ABD'de finansal eğitim alanında yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır. OFE çalışmalarını web sayfasından paylaşmakta ve finansal eğitim alanında yapılan programlara önderlik etmektedir.

¹⁷ <http://www.treasury.gov/resource-center/financial-education/Pages/default.aspx>
(Erişim tarihi:25.02.2013)

2.2.2 Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC)

ABD’de finansal eğitim konusunda “Ulusal Eğitim Stratejisi ve Ulusal Finansal Eğitim Web Sitesi” oluşturulması hedefine yönelik 2003 yılında çıkarılan bir kanunla Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (Financial Literacy and Education Commission-FLEC) kurulmuştur.

Komisyon, ABD Hazine Müsteşarlığı desteğinde ve müsteşarın başkanlığında, aralarında Merkez Bankası (FED), Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC), Eğitim, Çalışma Bakanlıkları gibi 22 federal devlet kurumunun bulunduğu bir oluşumdur.

Komisyonun amacı, finansal eğitim çalışmalarını koordine etmek, finansal eğitimi ülke geneline yaymak, mevcut stratejileri geliştirmek, özel sektör programlarını desteklemek ve kamu ile özel sektör arasında eğitim alanında işbirliğini geliştirmektir.

Komisyon tarafından ilk olarak 2006 yılında geliştirilen Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi, 2009 yılında tekrar gözden geçirilmiş ve 2011 yılında günümüz şartları ve gelişmeler gözönüne alınarak yenilenmiştir. 2011 Ulusal Finansal Eğitim Strateji Planı’nda finansal eğitimin önemi ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, son yıllarda yaşanan ulusal ve küresel ekonomik krizlerin öncelikli nedeninin finansal eğitim konusundaki bilgisizliğin olduğu vurgulanmıştır. Son hazırlanan stratejik planda 4 ana hedef belirlenmiştir. Birinci hedef; *Finansal eğitimin önemi, etkin uygulanması ve finansal erişimi*. İkinci hedef; *Temel finansal yeterlilik sınırlarının belirlenmesi ve tüm yurttaşlara kazandırılması*. Üçüncü hedef; *Finansal eğitim altyapısının geliştirilmesi*. Dördüncü

hedef; *Finansal eğitim ile ilgili kurumların koordinasyonu, programların geliştirilmesi ve paylaşılmasıdır.* Bu hedeflere ulaşabilmek için 5 ana eylem alanında -politika, eğitim, uygulama, araştırma ve koordinasyon- etkin çalışmalar ile başarıya ulaşabileceği belirtilmiştir.

Komisyonun kuruluş hedefleri doğrultusunda hazırlanmış olduğu geniş kapsamlı web sitesi (www.mymoney.gov) 1997 yılından bu yana faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu site aracılığıyla 22 devlet kurumunun vatandaşlara yönelik hizmetlerine tek bir kaynaktan ulaşmak mümkün olmaktadır. Finansal planlama, aile bütçesi hazırlama, kredi, tasarruf, yatırım, emeklilik planlama, iş kurma gibi birçok konuda bilgilerin, eğitim programlarının, görsel ve işitsel kaynakların bulunduğu sitede, demografik yapı gözönüne alınarak gençlere, yetişkinlere, kadınlara, emeklilere, öğretmenlere yönelik sınıflandırılmış programlar da bulunmaktadır.

Ayrıca, Eyalet ve Yerel Yönetimler Ulusal Finansal Eğitim Ağı ve 888-MyMoney ücretsiz danışma hattı ile de finansal eğitime yönelik etkin çalışmalar devam etmektedir.

2.2.3 Merkez Bankası (FED)

Günümüzde merkez bankalarının temel sorumlulukları, finansal sistemin ve bankacılık sektörünün istikrarlı işlemesine yönelik düzenleme ve denetlemeler yapmaktır. Dolayısıyla finansal alandaki eğitim çalışmaları merkez bankalarınca yakından takip edilmekte ve eğitim programlarına katkı sağlanmaktadır.

ABD Merkez Bankası' da (FED) bu sorumluluk dahilinde ülkede uygulanmakta olan Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi'ne destek olmaktadır. FED'in bu amaç ışığında hazırlamış olduğu eğitim sitesi (www.federalreserveeducation.org) içerik ve kullanım kolaylığı açısından dikkat çekicidir. Sitede finansal bilgi içerikli birçok yazılı kaynağın yanı sıra, eğitim videoları, oyun ve simülasyonlar, hesaplama araçları, sınavcı sınavlar bulunmaktadır¹⁸.

FED'in sitesinde her yaşta bireyin yararlanabileceği eğitim programlarının yanı sıra asıl hedef olan çocuklar, gençler ve öğretmenlere yönelik eğitim araçları ve içerikleri Merkez Bankası'nın finansal eğitime verdiği önemin göstergesidir. FED bu program ve ders müfredatlarını okullarla paylaşmakta, öğretmen ve öğrencilere yönelik eğitim programlarını desteklemekte, okullarda yapılan finansal eğitim çalışmalarına yönelik yarışma, yayın, ödüllü oyunlar gibi eğitim etkinliklerine sponsor olmaktadır.

2.2.4 Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC)

Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities and Exchange Commission-SEC) 1929-30'lu yıllarda yaşanan ekonomik krizin sonrasında, ABD'de finansal piyasalara ilişkin yeni düzenlemeler ile 1933 yılında kanunlaşan "Menkul Kıymetler Yasası" sonucunda; sermaye piyasalarında yatırımcıların korunması, adil, etkin ve düzenli piyasaların oluşturulması, tasarrufların özendirilerek sermaye yapısının güçlendirilmesi amaçları doğrultusunda 1934 yılında kurulmuştur¹⁹.

¹⁸ <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/educational-tools/default.htm> (Erişim tarihi:27.02.2013)

¹⁹ <http://www.sec.gov/about.shtml> (Erişim tarihi:01.03.2013)

SEC, sermaye piyasalarında işlem gören şirketlere ait bilgilerin, alım-satım işlem sayısı ve miktarının, yatırımlarla ilgili risk bilgilerinin kamuoyunca paylaşılabilmesi ve aracı kurum faaliyetlerinin güvenilirliği gibi konularda düzenlemelerin ve denetlemelerin yapılmasına öncülük eden bir komisyondur.

Komisyon yatırımcı eğitiminin yanı sıra yatırımcının korunması konusunda önemli eğitim çalışmalarında rol oynamakta “Yatırımcı Eğitimi ve Avukatlık Bürosu” (Office of Investor Education and Advocacy) ile yatırımcıların finansal dolandırıcılık olaylarına karşı bilinçlendirilmesi ve haklarının korunmasına yönelik hukuksal destek sağlamaktadır. Yatırımcılara yardım, yatırımcı eğitimi ve eğitim politikaları geliştirme olarak 3 temel fonksiyonu olan büronun web sitesinde (www.investor.org) özellikle tasarruf ve yatırım konuları ile piyasaların işleyişi ile ilgili detaylı bilgilere, finansal eğitim ile ilgili öğrenciler, öğretmenler ve yetişkinler için hazırlanan program ve materyallere ulaşmak mümkündür.

2.2.5 Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları

- **Finansal Eğitim İçin Ulusal Girişim (NEFE):** Tüm Amerikalıların finansal bilgilere ulaşma, kişisel mali kontrol sistemlerini geliştirme becerilerine sahip olabilmesi için çalışan Finansal Eğitim İçin Ulusal Girişimi (National Endowment for Financial Education-NEFE) insanların daha iyi, daha güvenli ve daha tatmin edici bir hayat sürebilmelerinin finansal anlamda düzenli ve bilinçli karar verebilme yetenekleri kazanmalarıyla olacağını savunmaktadır. Son derece işlevsel ve ayrıntılı bilgilerin bulunduğu web sitesi ile amaçlarına

yönelik eğitim faaliyetlerini sürdürmekte, özellikle okullarda gençlere ve çocuklara yönelik çalışmaları ile dikkat çekmektedir²⁰.

- **Ekonomik Eğitim Konseyi (CEE):** Çocuk ve gençlere yönelik finansal eğitim faaliyetlerine önem veren Ekonomik Eğitim Konseyi (Council for Ekonomik Education-CEE) bu amaca ulaşabilmek için öncelikle eğitimcilerin eğitilmesi gerekliliğini ve finansal eğitimin okullarda, uygulamalı olarak öğretilmesini savunmaktadır. Böylece eğitimin ve sonuçlarının daha olumlu olacağı düşünülmekte, programlarını bu yönde sürdürmektedir. Bu programa katılan ilk ve orta öğretim öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırma sonuçlarına göre; ilköğretim öğrencilerinin %39'un da, ortaöğretim öğrencilerinin %47'sin de temel finansal bilgilerle ilgili kazanımların elde edildiği görülmüştür.
- **Jump\$start Coalition:** Özellikle bankalar ve çeşitli kuruluşlarca finanse edilen bir organizasyon olan Jump\$start'ın amacı, ana sınıfından, üniversiteye kadar çocuk ve gençlerin temel bireysel finans bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Özellikle K-12 Kişisel Finansal Eğitimde Ulusal Standartlar (National Standards in K-12 Personal Finance Education) adlı çalışması ilk ve ortaöğretim çağındaki çocukların finansal bilgilerinin geliştirilmesinde önemli bir paya sahiptir²¹.
- **Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (FINRA):** Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (The Financial Industry Regulatory Authority-

²⁰ <http://www.nefe.org/what-we-do.aspx> (Erişim tarihi:02.03.2013)

²¹ <http://www.jumpstart.org/> (Erişim tarihi:03.03.2013)

FINRA) ABD’de faaliyet gösteren tüm menkul kıymet kuruluşlarının faaliyetlerini düzenleyen geniş kapsamlı bir oluşumdur. 3.440 çalışanı bulunan FINRA, 4290 aracı kurumu ve 630.390 civarında kayıtlı menkul kıymet temsilcilerini denetlemekle görevlidir. FINRA yatırımcıların korunmasının, finansal eğitim ile başladığı ilkesinden hareketle finansal eğitim konusunda yoğun çalışmalar yürütmektedir. Bu amaçla kurulan FINRA Yatırımcı Eğitim Vakfı (www.finrafoundation.org) eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik projelere maddi destek sağlamakta, çeşitli eğitimi oyunlarını, düzenlenen anketleri ve sonuçlarını, raporları kullanıcılara sunmakta, okullar için ders programları hazırlayarak müfredata alınmasını desteklemektedir.

- **Yatırımcıları Koruma Vakfı (IPT):** 1943 yılında kurulan Yatırımcıları Koruma Vakfı’nın (Investor Protection Trust-IPT) amacı yatırımcıların bilinçlendirilerek korunmasının sağlanmasıdır. Ülkede bu amaca yönelik birçok projeye kaynak sağlamakta, özellikle sponsor olduğu ve birçok eyalette yayınlanan finansal eğitime yönelik radyo show programları ve televizyon dizileri ile okullarda gençlerin eğitimine yönelik projeler ile eğitime ciddi katkılar sağlamaktadır.
- **Amerika Bireysel Yatırımcılar Derneği (AAII):** 1978 yılından bu yana faaliyetlerini sürdüren Amerika Bireysel Yatırımcılar Derneği (American Association of Individual Investor-AAII) yatırım fonları, portföy yönetimi, yatırım ve emeklilik planlama alanlarında eğitim verme konusunda uzmanlaşmıştır. Derneğe üye olarak hizmetlerden yararlanılmaktadır. Üye bireysel yatırımcılar

düzenlenen seminerlere, uygulamalı eğitim programlarına katılabilmekte, dergi ve basılı yayınlara sahip olabilmekte ve ihtiyaç duyabileceği hizmetlere ulaşabilmektedir.

- **Yatırım Şirketi Enstitüsü Eğitim Vakfı (ICIEF):** 1989 yılında kurulan vakıf, Amerikan yatırım şirketlerinin yatırımcı eğitimi amaçlı oluşumudur. Vakıf ulusal finansal eğitim programlarını teşvik etmekte, ortak projelere katılmakta, ülke çapında tasarruf ve yatırımlarla ilgili destekleyici çalışmalar yürütmektedir.

- **Betterinvesting**

1951 yılında kurulmuş ve modern yatırımcı kulüplerinin öncüsüdür. Üyelerini iyi bir yatırımcı ve bilinçli yatırımlar yapabilmeleri konusunda eğitmekte, geçmişte yaşanan tecrübeleri yatırımcılarla paylaşarak motive etmektedir. 5 milyondan fazla küçük tasarruf sahibi bireysel yatırımcının eğitimini sağlamış ve küçük tasarrufları bir araya getirerek daha büyük sermaye oluşumları ile yatırımlar yapabilmelerini sağlamıştır²².

2.3 Japonya

Dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan Japonya'da 2000 yılında sermaye piyasası düzenleyici otoritesi Finansal Hizmetler Kurumu (FSA) tarafından hazırlanan raporda finansal eğitimin ulusal ekonominin büyümesindeki önemine dikkat çekilmiş, finansal eğitimin desteklenmesi ve diğer devlet kurumları ile özel kuruluşların da eğitim programlarına katkı

²² <http://www.betterinvesting.org/public/buildwealth/build+wealth/default.htm>

(Erişim tarihi: 05.03.2013)

sağlaması gerekliliği vurgulanmıştır. 2007 yılında menkul kıymet kanununda değişikliğe gidilmiş, yeni kanun da yatırımcının korunması ve finansal eğitime öncelik veren yaptırımlar yer almıştır.

2.3.1 Finansal Hizmetler Kurumu (FSA)

Japonya'da sermaye piyasası düzenleyicisi olan Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Agency-FSA) Japonya Ulusal Finansal Eğitim Stratejisi çerçevesinde diğer kamu ve özel kurumlarla işbirliği içinde finansal eğitim faaliyetlerini düzenlemektedir. FSA bünyesinde 2001 yılında kurulan Finansal Eğitim ve Araştırma Merkezi (FRTC), 2010 yılından itibaren Finansal Araştırma Merkezi ya da Enstitüsü olarak olarak eğitim çalışmalarını sürdürmekte, gelişen finans sektöründe, yatırım araçları, risk yönetimi, tasarruflar gibi konularda akademisyenler, özel sektör ve hükümet arasında köprü görevi görmektedir²³.

Gençlerin ve çocukların ekonomi ve finansal bilgilerini artırmak amacıyla çalışmalar yapmakta, hazırlanan ders programları, basılı yayınlar, CD'leri ülkedeki okullar ve eğitimcilerle paylaşarak gelecek nesillerin finansal okuryazarlık düzeyinin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır.

2.3.2 Merkezi Finansal Bilgi Hizmetleri Konseyi

1952 yılında Merkez Bankası bünyesinde oluşturulan Tasarrufları Teşvik Konseyi, 2001 yılından itibaren Merkezi Finansal Bilgi Hizmetleri Konseyi olarak çalışmalarını yürütmektedir. Japon halkının finansal konulardaki bilgi

²³ <http://www.fsa.go.jp/en/index.html> (Erişim tarihi:06.03.2013)

ve tecrübelerini artırmaya yönelik önemli çalışmalar yapan konseyin, “çocuk bankası”, “tasarruf kampanyası”, “çocuklara yönelik eğitici TV dizileri” ve 2002 yılında hazırlanan “Finansal Okuryazarlık İçin, Tüketici Eğitim Klavuzu” bu alanda yapılan ciddi çalışmalardır²⁴.

Konseyin temel amacı, günlük yaşam ile ilgili temel ekonomik ve finansal eğitimin önemi konusunda kamuoyunun aydınlatılması ve bu amaca yönelik programlar geliştirmek, çalışmalar düzenlemektir. Özellikle temel finansal bilgiler, gelecek planlaması ve emeklilik, aile bütçesi konularında tüm ülke yaşayanlarının bilgi düzeylerini yükseltmek ana hedefidir.

Faaliyetlerini ulusal boyutta görsel ve basılı yayınlar, medya, web sitesi, anketler, bilgisayarlı danışma servisi gibi araçlarla sürdüren Konseyin, yerel çalışmaları 50-100 kişiden oluşan eğitilmiş grupların rehberliğinde yapılan toplantılar, tartışmalar ve okullarda düzenlenen genç ve çocuklara yönelik eğitimlerle sürdürülmektedir.

Ayrıca web sitesinde finansal eğitim ile ilgili materyaller kullanıcılarla paylaşmakta, “Yaşamın Planlanması Sistemi” adlı program ile kullanıcıların kişisel bilgileri doğrultusunda tasarruf, aile bütçesi, yatırım ve emeklilik gibi konularda planlamaları oluşturulmakta ve öneriler sunulmaktadır.

2.3.3 Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği (JSDA)

Genç ve çocuklara yönelik finansal eğitim faaliyetlerini tüm ülke okullarına yayarak artırmaya çalışan Japonya Aracı Kuruluşlar Birliği (Japan Securities

²⁴ <http://www.saveinfo.or.jp/e/about/index.html> (Erişim tarihi:10.03.2013)

Dealers Association-JSDA) öğretmenlerle birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Hazırlanan ders müfredatları ve çalışma kitapları ile eğitim desteklenmektedir. “Menkul Kıymet Bilinirliğinin Yaygınlaşması” adlı projenin öncüsü olan JSDA, proje kapsamında Tokyo Borsası ile birlikte web tabanlı ödüllü borsa oyunu düzenlemektedir²⁵.

Ayrıca birliğin öncülüğünde Japon borsaları ile birlikte hazırlanan “Menkul Kıymet Yatırım” adlı program 2007 yılından bu yana Açıköğretim Üniversitesi programları arasında yer almaktadır (Altaş, 2008:21-22).

2.4 İngiltere

Dünya ekonomik yapısı içinde büyük paya sahip olan İngiltere’de finansal sektör ile ilgili düzenlemeler, denetlemeler ve eğitimin, düzenlenen bir kanun ile “Finansal Hizmetler Otoritesi” kurumu tarafından yürütülmesi benimsenmiştir. Ülkede finansal eğitim ile ilgili faaliyetlerin odağında düzenleyici otorite olan bu kurum bulunmakta ve birlikler, vakıflar ve diğer kuruluşlar da işbirliği içinde eğitim çalışmalarına katkı sağlamaktadır.

2.4.1 Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)

Finansal Hizmetler Otoritesi (Financial Services Authority-FSA) İngiltere’de “Finansal Hizmetler ve Piyasalar Kanunu” ile finansal konularda düzenleyici ve denetleyici otorite olarak özerk bir kurum olarak görevlendirilmiş olmakla birlikte, İngiltere Hazine Bakanlığı’na karşı sorumludur. FSA’nın kanunla belirtilen temel hedefleri piyasaların güvenirliliğini sağlamak, finansal istikrar,

²⁵ <http://www.tse.or.jp/about/tse/organization.html> (Erişim tarihi:11.03.2013)

tüketicilerin korunması ve finansal suçlarla mücadele olarak sıralanmıştır. Kanunla belirtilen hedefleri doğrultusunda faaliyetlerini sürdüren FSA'nın web sitesinde finansal sektör ile ilgili güncel ve güvenilir bilgiler kullanıcılara sunulmaktadır²⁶.

İngiltere'de finansal eğitim konusuna da büyük önem veren FSA, web sitesinden "tüketici bilgisi" başlığı altında finansal ürünler, araçlar ve hizmetler, finansal dolandırıcılık, tüketici hakları, bankacılık işlemleri, sigorta, tasarruf ve yatırımlar konularında aydınlatıcı bilgileri, makale ve akademik görüşleri kullanıcılarla paylaşmaktadır. Ayrıca bireylerin günlük hayatta her an karşılaşabilecekleri finansal sorunlar karşısında yardım alabilecekleri "yolgösterici" online programlara siteden ulaşmak mümkündür. Kullanıcılar bilgi almak ya da finansal sorunları ile ilgili "yolgösterici" seçeneklerinden uygun olanını tercih ederek, bilgi sahibi olabilmekte ya da finansal kararlar vermeden önce finansal testler ve bütçeleyci, hesaplayıcı ve programlayıcılar ile kararlarının verimliliklerini test edebilmekte, getirileri önceden görebilmektedir.

Ayrıca firma ve ürünlerle ilgili güvenilir son haber ve bilgilere ulaşılabilen, finansal dolandırıcılık konusunda tüketicilerin bilinçlendirilmesine yönelik eğitsel bilgiler verilmektedir.

FSA'nın 2003 yılında başlatmış olduğu "Finansal Yeterlilik İçin Ulusal Strateji" adlı proje, ülkede finansal bilgi ve eğitim düzeyini artırmayı amaçlamaktadır. Para yönetimi, piyasalar, gelecek planlama, yatırım araçları ve tasarruf konularında bilgi ve eğitimin artırılmasına yönelik uygulanan anket çalışması

²⁶ <http://www.fsa.gov.uk/about/who> (Erişim tarihi:15.03.2013)

ile finansal eğitimde yetersiz grupların belirlenmesi amaçlanmış ve yapılan bu çalışma sonucunda özellikle büyük şehirler dışında kalan okullardaki öğrenciler ile eğitimini yarım bırakan gençlerin temel finansal bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu veriler ışığında çalışmalarını yoğunlaştıran FSA, çocuk ve gençlerin finansal eğitim düzeylerini yükseltmek için okullarda, finansal eğitime yönelik müfredatla ilgili düzenlemelerin yapılması, seminerler verilmesi, broşür, dergi, kitap, CD gibi kaynaklarla eğitimin desteklenmesi, öğrenenlerin eğitimi gibi konularda faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca işyerlerinde finansal eğitim konusunda da çalışmalar sürmekte, bu amaca yönelik eğitim materyallerinin hazırlanması ve etkinliklerin düzenlenmesi FSA öncülüğünde yürütülmektedir. Katılımcılara bütçe planlama, tasarruf, yatırım, emeklilik planlaması, borç yönetimi konularında işyerlerinde seminerler düzenlenmekte, eğitim materyalleri dağıtılmaktadır.

FSA “Finansal Yeterlilik İçin Ulusal Strateji” projesi kapsamında 2011 yılına kadar 10 milyon vatandaşa temel finansal eğitim verilebilmesini hedeflemiş ve bu sayı 2009 yılı itibariyle 7 milyon kişiyi geçmiştir.

2.4.2 Diğer kamu, özel ve toplum kuruluşları

- Kişisel Finans Eğitim Grubu (PFEG)

İngiltere’de çocuk ve gençlerin finansal eğitimi konusunda başarılı çalışmaları ile dikkat çeken Personel Finance Education Group (PFEG) okul çağındaki gençlerin eğitimleriyle birlikte, finansal konularda da bilgilerle donatılarak üretim toplumuna katılmalarını sağlamak amacıyla faaliyetlerini yürüten bir oluşumdur.

Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)'nın desteğiyle ortaöğretim ve ilköğretim öğrencilerine yönelik finansal eğitim konulu kampanyalar düzenlemekte ve başarı ile yürütmektedir. Bu kampanyalar kapsamında okullarda kitapçık, dergi, broşür ve CD gibi eğitim materyalleri dağıtmakta, bünyesindeki uzmanlar ile çocuklar ve gençlerin finansal eğitimi için okullara belirli zaman dilimlerinde ziyaretlerde bulunmaktadır. Öğrencilere yönelik çalışmalarının yanı sıra öğretmenlere de rehberlik çalışmaları sunmaktadırlar. Bir sivil toplum kuruluşu olan PFEG'e finansal piyasalarda çalışan uzmanlaşmış kişiler de gönüllü olarak katılmakta ve çalışmalarını desteklemektedirler (Altaş, 2008:18).

- **Hayat Akademisi**

Hayat Akademisi (Life Academy) ülkede yetişkinlere yönelik olarak çalışma ve emeklilik hayatı ile ilgili planlar yapabilmeye konusunda eğitimler sunmaktadır. Geleneksel eğitim konularının dışında, finansal bilgileri kişilere kazandırmayı amaçlayan bir oluşum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bireyleri çalışma hayatları boyunca finansal konularda eğitimine katkıda bulunarak, emeklilik dönemlerine planlı bir şekilde girmelerine destek olmaktadır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için oluşturulmuş ofisleri ile yüz yüze eğitimin yanı sıra, etkileşimli web sitesi, basılı yayınlar ve seminerler ile de eğitim desteklenmekte, böylece bireylerin emeklilik hayatlarına planlı ve hazır olarak başlamaları sağlanmaktadır²⁷.

²⁷ <http://www.life-academy.co.uk/AboutUs> (Erişim tarihi:16.03.2013)

Üçüncü Bölüm

Türkiye’de Finansal Eğitim

Ülkelerin devamlılığı ve refahı, istikrarlı büyüme ile mümkün olabilmektedir. Bir ülkenin istikrarlı büyümesindeki olmazsa olmaz temel unsurların başında “tasarruflar ve yatırımlar” gelmektedir. Bu nedendir ki; günümüzde birçok gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkede tasarruf ve yatırım düzeylerinin arttırılmasına yönelik yoğun çabalar harcanmaktadır.

Küreselleşen piyasalar ile birlikte yeni ve daha da karmaşık hal alan finansal araçlar ve piyasalar tüm dünyada finansal okuryazarlık ve finansal eğitim konularının önemini artırmıştır. Dar anlamda sadece tasarruf yapmak tek başına yeterli olmamaktadır. Yapılan tasarrufların hangi alanlarda kullanılacağı, bir başka deyişle nasıl yatırıma dönüştüreceği asıl önemli konuyu oluşturmakta ve beraberinde finansal eğitim konusu karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde finansal eğitim konusu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde sorumlulukları ve görevleri gereği birçok kurum ve kuruluşun konu ile ilgili bağımsız çalışmalar yaptığı görülmekle birlikte “finansal eğitim” ile ilgili ulusal bir statejinin belirlenmemiş olması hedeflenen amaçlara ulaşmayı geciktirmekte ve ülkenin tamamına değil, bir kısmına ulaşmaktadır.

Finansal eğitimde amaçlara ulaşılabilmesi için eğitimin tabana yayılarak kısa, orta ve uzak hedefler belirlenmeli, sosyal sınıfı ve yaş faktörü gibi değişkenler göz önünde bulundurularak koordinasyonu sağlayıcı lider kurum önderliğinde eyleme geçilmedir.

1. Türkiye’de Finansal Eğitim Çalışmaları

Finansal eğitim daha önce de belirtildiği gibi birçok paydaşı ilgilendiren bir konudur. Hükümetler, ilgili bakanlıklar, merkez bankaları, sivil toplum kuruluşları, finansal sektördeki düzenleyici ve denetleyici kurumlar bu paydaşlar arasında sayılabilir. Bu kapsamda öncelikli olarak ilgili kurumların finansal eğitimle ilgili kurumsal stratejilerini belirlemesi, düzenleyici otorite tarafından organize edilmesi ve işbirliği çerçevesinde “ulusal strateji”nin oluşturulması finansal eğitimde başarı için kaçınılmazdır.

Ülkemizde bu konu ile ilgili oluşturulmuş ulusal strateji planı bulunmamakla birlikte, özellikle İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM) projesi kapsamında geliştirilen “stratejik eylem planı” Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinasyonunda hazırlanmış ve 29 Eylül 2009 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla onanmış²⁸ ve finansal eğitimde ulusal stratejinin oluşturulmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır.

Finansal eğitim ile ilgili uygulamalarda dünya örnekleri incelendiğinde koordinasyonun çoğunlukla ülkelerin hazine birimlerinin liderliğinde gerçekleştirildiği görülmekte, merkez bankalarının etkinliği de dikkat çekmektedir. (Bayazıt Hayta, 2011:274).

Lider kuruma en büyük desteğin ise eğitim bakanlıkları tarafından verildiği, özellikle ilk ve ortaöğretim müfredatlarının finansal eğitimi destekler yönde düzenlendiği görülmektedir. Diğer taraftan ilgili kurumlar ve sivil toplum

²⁸ http://www.istanbulfinansmerkezi.com/download/ifm_stratejisi_ve_eylem_plani.pdf
(Erişim tarihi : 01.04.2013)

kuruluşları ile koordineli çalışmalar finansal eğitim konusunda ulusal stratejileri desteklemektedir.

Ülkemizdeki çalışmaların genellikle kurumların birbirinden bağımsız olarak yaptığı çalışmalarla sınırlıdır. Son yıllarda konunun önemi daha da iyi anlaşıldığından TC Merkez Bankası (TCMB), Borsa İstanbul (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası-İMKB), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) gibi kuruluşlar finansal eğitim ve finansal okuryazarlık ile ilgili dikkat çekici çalışmalar yaptığı gözlemlenmektedir.

2. Türkiye’de Finansal Eğitiminde Sorumluluk Alan Kurum ve Kuruluşlar

2.1. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM)

Hükümet tarafından geliştirilen proje ile İstanbul’un bölgesel ve küresel bir finans merkezi olması amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik hazırlanan “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı” Ülkemizin bölgesel ve küresel bir finans merkezi olmasına yönelik planları kapsamaktadır²⁹.

Kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği içinde eylem planının hayata geçirilmesi yönünde hızlı adımlar atılmakta, birçok finansal konu ile birlikte “finansal eğitim” alanında yapılması gerekenler vurgulanmaktadır. Söz konusu eylem planı incelendiğinde, Öncelik 19 ve 20 başlıkları altında finansal alanda insan kaynaklarının yaratılması ve verimliliğinin artırılması, eğitim politikaları, mesleki donanımlar gibi konularda sorumlu kurumların belirlenerek yapılacak faaliyetlerin planlanmasına yönelik etkinlik takviminin hazırlanması, uygulanması gibi detayların planlandığı görülmektedir.

²⁹ <http://www.ifm.gov.tr> (Erişim tarihi: 04.04.2013)

Tablo 5. Stratejik Eylem Planı Öncelik-19

Öncelik.19: Finans alanında insan kaynakları ve eğitim politikaları belirlenecek ve gözden geçirilecektir.

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş (S) ve İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar (İ)	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
54	İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde temel finans derslerinin müfredata eklenmesi	Milli Eğitim Bakanlığı (S) TCMB (İ) SPK (İ) TBB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	İlköğretimden itibaren öğrencilere temel finans ve ekonomi formasyonu kazandırmak amacıyla müfredata bazı dersler eklenecek ve sektördeki uzmanların da desteğiyle, hem teorik hem de pratik anlamda finans – ekonomi bilgisi için bir altyapı oluşturulacaktır.
55	İlköğretim ve ortaöğretimde yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi	Milli Eğitim Bakanlığı (S) YÖK (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Finans merkezinde ihtiyaç duyulacak ölçüde pratik İngilizce bilgisi, daha yoğun şekilde ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde aktarılacak ve mevcut yabancı dil ders içerikleri gözden geçirilecektir.
56	Yükseköğretimde yabancı dil öğretiminin geliştirilmesi	YÖK (S) Milli Eğitim Bakanlığı (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Finans merkezinde ihtiyaç duyulacak ölçüde mesleki İngilizce temelleri üniversite düzeyinde atılacak, belirli bir seviye belirlenerek mezuniyet öncesi yabancı dil bilgisinin zorunlu hale getirilmesi gibi seçenekler değerlendirilecektir.
57	Yükseköğretim düzeyinde finans ile ilgili programların ders içeriklerinin gözden geçirilmesi	YÖK (S) Milli Eğitim Bakanlığı (İ) SPK (İ) TBB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Ders içeriklerinin finans merkezi kapsamında ihtiyaç duyulacak özellikli alanlara uygun olarak zenginleştirilmesi ve uygulama ağırlıklı hale getirilmesi sağlanacaktır.
58	Üniversite sektör işbirliğinin teşvik edilmesi	YÖK (S) Hazine Müsteşarlığı (İ) TCMB (İ) SPK (İ) BDDK (İ) İMKB (İ) İAB (İ) TBB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ) MKK (İ) Takasbank (İ) VOB (İ)	Ekim 2009 – Haziran 2010	Her bir üniversite içinde finans odaklı merkezler ile "kariyer planlama merkezleri" oluşturulacak, doktor unvanına sahip olmayan sektör çalışanlarının üniversitelerde ders vermelerindeki engeller ile akademisyenlerin sektör kuruluşlarında görev almasındaki engeller ortadan kaldırılacaktır.
59	Finans alanında ihtiyaca göre eğitimcilerin ve akademisyenlerin yetiştirilmesi	Milli Eğitim Bakanlığı (S) YÖK (S) TCMB (İ) SPK (İ) İMKB (İ) İAB (İ) TBB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ) VOB (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Gerek ilk ve orta öğretim düzeyindeki genel finans derslerinden gerek güncellenen üniversite ders programlarından kaynaklı olarak finansın birçok alanında ortaya çıkacak eğitim ihtiyacını gidermeye yönelik programlar uygulamaya konacaktır.

Kaynak: İstanbul Finans Merkezi Stratejik Eylem Planı³⁰

³⁰ <http://www.ifm.gov.tr> (Erişim tarihi: 04.04.2013)

Tablo 6. Stratejik Eylem Planı Öncelik-20

Öncelik.20: Finans alanındaki insan kaynağının verimliliği ve mesleki donanımı artırılacaktır.

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş (S) ve İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar (İ)	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
60	Finans sektöründe uygulamalı eğitim, kurs ve staj imkanlarının geliştirilmesi	TBB (S) TSPAKB (S) TSRŞB (S) Milli Eğitim Bakanlığı (İ) Hazine Müsteşarlığı (İ) TCMB (İ) YÖK (İ) BDDK (İ) SPK (İ) TÜBİTAK (İ) İŞKUR (İ) MYK (İ) İMKB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ) VOB (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Özellikle üniversite sektör işbirliğinin geliştirilmesi için üniversite öğrencilerine daha çok staj imkanı sağlanacaktır. Halihazırda çalışmakta olanlara ise ihtiyaç duyulan alanlarda ve finansın yeni alanlarında sürekli mesleki eğitimler verilecektir. Ayrıca sektörde çalışanlara ve ilgili sınavlara gireceklere finans konusunda kurslar düzenlenecektir.
61	Finans konusunda temel eğitimi olanlara İŞKUR tarafından meslek edindirme eğitimleri verilmesi	İŞKUR (S) Milli Eğitim Bakanlığı (İ) YÖK (İ) TBB (İ) TKBB (İ) TSPAKB (İ) TSRŞB (İ)	2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı - Sürekli	Sektörün veya işverenlerin işgücü ihtiyacı duyduğu alanlara dair İŞKUR tarafından sektörle işbirliği içinde ve İŞKUR'un kapasitesi artırılarak işgücü yetiştirme ve meslek edindirme kursları düzenlenecektir.

Kaynak: İstanbul Finans Merkezi Stratejik Eylem Planı³¹

2.2. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB)

Finans piyasalarında son dönemlerde ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerin 90'lı yıllarda giderek ivme kazanması, merkez bankalarının temel fonksiyonlarını etkilemiş, finansal piyasaların derinleşmesi, küreselleşmedeki öncülüğü ve gelişen iletişim teknolojisine bağlı olarak piyasa sistemlerine ağırlık veren uygulamaların artmasıyla bağımsız merkez bankalarına duyulan

³¹ <http://www.ifm.gov.tr> (Erişim tarihi: 04.04.2013)

gereksinim de artmıştır. Şeffaf, açık ve hesap verebilir merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlamakta başarılı olacakları gerçeği ön plana çıkmıştır.

Bunun yanı sıra küreselleşme, finansal liberalizasyon ve teknolojik gelişmelere paralel olarak yaşanan finansal krizler nedeniyle, fiyat istikrarı hedefinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda "finansal istikrar" konusu merkez bankalarının politika gündemlerinde en üst sırada yerini almaya başlamıştır.

Birçok merkez bankası para politikasını uygulamada araç bağımsızlığı kazanırken, diğer taraftan, bankaların gözetim ve denetiminin merkez bankaları dışında diğer bağımsız kuruluşlara devredilmesi eğilimi de ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum, finansal istikrarın sağlanması amacıyla merkez bankalarının finansal sistemi değerlendirme çalışmalarına verdiği önemi azaltmamış, tam tersine, fiyat istikrarı ve finansal istikrar hedeflerinin birbirlerinden ayrı düşünülmemeyeceği görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Etkin işleyen güçlü bir finansal sistem, para politikasının uygulanmasına yardımcı olduğu gibi, dışsal şokların atlatılması için gerekli esnekliği de sağlamıştır³².

Bu veriler ışığında, TCMB kavramsal olarak taşıdığı anlamın çok ötesinde bir öneme sahip olan finansal eğitim konusunda diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde ulusal ve uluslararası alandaki çalışmalarına aktif olarak devam etmekte, konu ile ilgili çalışmaları desteklemektedir.

TCMB, OECD bünyesinde oluşturulan INFE'nin bir üyesi olup, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile birlikte yılda iki kez düzenlenen INFE toplantılarına katılmakta ve aktif olarak çalışmaktadır. Bu kapsamda 2009 yılı Aralık ayında

³² <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sss.php> (Erişim tarihi: 09.04.2013)

Rio’da gerçekleştirilen INFE toplantısında başlatılmasına karar verilen finansal eğitim için bir ulusal strateji geliştirilmesi konusunda özel proje için “Subgroup on National Strategy on Financial Education” (NSFE) başlıklı bir alt grup oluşturulmuş olup, TCMB da bu alt grubun 15 üyesinden biri konumundadır.

Merkez bankaları finansal eğitim kavramının “olmazsa olmaz” parçalarından biridir. Örnekler incelendiğinde, merkez bankalarının ya kanuni bir zorunluluk olarak, ya finansal eğitim kavramının finansal istikrar ile yakın ilişkisinden dolayı ya da kurumsal olarak sahip oldukları bilgi birikimi, tecrübe, güvenilirlik nedeniyle çeşitli şekillerde ve değişik oranlarda da olsa, finansal eğitim olgusunun mutlaka içinde oldukları görülmektedir (Işık, 2011:95).

2.3. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

Sermaye Piyasası Kurulu, tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak ve sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek amacıyla 1981 yılında çıkarılan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Söz konusu Kanunu yürürlükten kaldıran 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir.

Sermaye piyasasının güven açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını ve tasarruf sahiplerinin yani yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını sağlamak hedefleri doğrultusunda amaçları;

- Sermaye piyasalarının ve kurumlarının işleyiş kurallarını belirlemek,

- Piyasadan fon kullanan şirketlerin belli kurallara uygun olarak en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak,
- Sermaye piyasasına yatırım yapan tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarını korumak,
- Piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamaktır³³.

Kurul bu hedeflere Kanun, yönetmelik ve tebliğlerle düzenlemeler yaparak, piyasaların gözetim ve denetimini sağlayarak ulaşılmaya çalışmaktadır.

Ülkemizde finansal eğitim alanında yapılan çalışmalarda öncü kuruluşlardan biri durumundaki SPK, düzenlemiş olduğu konferanslar, seminerler, basılı eğitim araçları ve diğer kuruluşlar işbirliği içinde yürütülen faaliyetlerle finansal eğitimi desteklemektedir.

Bu amaçla hazırlanan “yatirimyapiyorum.gov.tr” web sitesinde, mali piyasalar ve sermaye piyasaları hakkında temel bilgiler, yatırım araçları, yatırım yaparken dikkat edilmesi gerekenler, yatırımcı hakları gibi konularda bilgiler sunulmakta, hesaplayıcılar, yatırımcı sözlüğü, videolar ile eğitim desteklenmekte, sanal portföy similatörü ile yatırımcıların sanal yatırımlarla kendilerini test etmeleri sağlanmaktadır.

³³<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0&submenuheader=-1> (Erişim tarihi: 17.05.2013)

Şekil 4. Yatırım Yapıyorum Web Sitesi³⁴

2.4. Borsa İstanbul (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası-İMKB)

Borsa İstanbul'un başlıca amacı ve faaliyet konusu; "Kanun hükümleri ve ilgili mevzuat çerçevesinde, sermaye piyasası araçlarının, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve Sermaye Piyasası Kurulunca uygun görülen diğer sözleşmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde, şeffaf, etkin rekabetçi, dürüst ve istikrarlı bir ortamda alınıp satılabilmesini sağlamak, bunlara ilişkin alım satım emirlerini sonuçlandıracak şekilde bir araya getirmek veya bu emirlerin bir araya

³⁴ <http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/> (Erişim tarihi: 19.05.2013)

gelmesini kolaylaştırmak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere piyasalar, pazarlar, platformlar ve sistemler ile teşkilatlanmış diğer pazar yerleri oluşturmak, kurmak ve geliştirmek, bunları ve başka borsaları ya da borsaların piyasalarını yönetmek ve/veya işletmek ve ana sözleşmesinde yazılı olan diğer işlerdir.

Borsa İstanbul Anonim şirketi, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 138'inci maddesi çerçevesinde, Yasanın yürürlüğe girdiği 30 Aralık 2012 tarihinde kurulmuş ve ticaret siciline tescil edilmiş, esas sözleşmesinin 3 Nisan 2013 tarihinde tescil edilmesiyle faaliyetine başlamıştır.

Özellikle finansal alanda insan kaynakları yaratmaya, bu alandaki insan kaynaklarının verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalara ağırlık veren Borsa İstanbul; aracı kuruluş çalışanlarına yönelik olarak "Pay Piyasası Üye Temsilci Eğitimi", "Borçlanma Araçları Piyasası Üye Temsilci Eğitimi", payları borsada işlem gören şirketlerin çalışanlarına yönelik eğitim programları düzenlemektedir.

Ayrıca; Borsa İstanbul, üniversite öğrencilerine yönelik olarak yıl boyunca süren 2'şer haftalık eğitim programlar da düzenlemektedir. Ülkemizin yarınlarını şekillendirecek gençlere iş hayatı öncesinde vizyon kazandırmayı amaçlayan Programda, Türk sermaye piyasası ve Borsa İstanbul piyasalarının işleyişi hakkında ayrıntılı bilgi verilmekte, bilgi birikimini tüm piyasa ve kurumlarla paylaşmak amacıyla üniversite ve kamu kurumlarının çeşitli programlarına eğitmen sağlayarak desteklemektedir.

Bu alanda yapılan çalışmalara örnek olarak Anadolu Üniversitesi ile birlikte yürütölen e-sertifika programı sayılabilir. Temel ve ileri düzey finansal

okuryazarlık programları olarak ikiye ayrılan eğitimlere her yaştan ve her eğitim düzeyinden kişilerin katılmaları mümkündür³⁵.

Ayrıca Borsa İstanbul tarafından hazırlanan “bilincliyatirimci.org.tr” web sitesi ile sermaye piyasaları ile ilgili güncel bilgilere ulaşılabilmekte, ücretsiz üyelik ile de eğitimlere katılabilmekte, e-egitim, e-kütüphane, borsa terimleri sözlüğü gibi enstrümanlardan yararlanılabilmektedir.

Şekil 5. Bilinçli Yatırımcı Web Sitesi³⁶

³⁵ <http://borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/hakkimizda>
(Erişim tarihi :28.05.2013)

³⁶ <http://bilincliyatirimci.org/> (Erişim tarihi: 28.05.2013)

2.5. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği-TSPAKB)

Kamu kurumu niteliğinde, özdüzenleyici bir meslek kuruluşu olarak Şubat 2001’de kurulan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, 06.12.2012 tarih ve 6362 sayılı “Sermaye Piyasası Kanunu” ile Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği adını almıştır. Sermaye piyasası aracılık faaliyet yetki belgesine sahip tüm banka ve aracı kurumların üye olduğu Birliğin, 100’ü aracı kurum, 1’i vadeli işlemler aracılık şirketi ve 41’i banka olmak üzere toplam 142 üyesi bulunmaktadır.

TSPAKB’nın finansal eğitim alanında yoğun ve çeşitlilik gösteren faaliyetleri dikkat çekicidir. 2010 yılında toplumun tasarruf ve yatırım tercihlerinin ölçülmesine yönelik yaptığı araştırması, 18 ilde ve 2010 kişi ile gerçekleştirilmiş ve ülkemizdeki yatırımcıların geleneksel olarak altın ve gayrimenkulle yatırım yaptıkları, finansal konularda bilgisiz, güvensiz veya risk algısı nedeniyle sermaye piyasası araçlarından kaçınan, kısa vadeli yatırımları benimseyen, bu karşın kazancın yüksek olmasını isteyen bir profile sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Birlik 10 Mart 2012 tarihinde düzenlenen “Yatırımcı Eğitimi Arama Konferansı”nın da öncülerindedir³⁷.

Ayrıca ülkemizde 50 milyon internet kullanıcısı ve 30 milyonunu üzerinde sosyal medya takipçisi olduğu gerçeğinden yola çıkılarak hazırladığı web sitesi “paramveben.org” aracılığıyla finansal eğitime desteğini sürdürmektedir.

³⁷ <http://www.tspakb.org.tr/tr/Default.aspx?tabid=115> (Erişim tarihi:01.06.2013)

Birliğin yayın organı olan “Sermaye Piyasasında GÜNDEM” dergisi aylık olarak yayımlanmakta, sermaye piyasaları ve finansal eğitim konularında katkı sağlayıcı araştırmaları, makaleleri vb. yatırımcılarla buluşturarak ülkemizde finansal eğitime katkı sağlamaktadır.

TSPAKB'nin yurtiçinde diğer kuruluşlarla işbirliği içinde ortak yürütülen çalışmalarının yanı sıra, yurtdışından da birçok kuruluşlarla da finansal eğitim konularında işbirlikleri vardır. Birlik; Asya Menkul Kıymetler Forumu'na (Asia Securities Forum-ASF) 2009 yılında, Asya Yatırımcı Eğitimi Forumu'na (Asia Forum for Investor Education-AFIE), 2010 yılında kurucu üye olarak, Avrasya Borsalar Federasyonu'na (Federation of Euro-Asian Stock Exchanges-FEAS) 2009 yılında, Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi'ne (International Council of Securities Associations-ICSA), 2006 yılında, Uluslararası Yatırımcı Eğitimi Forumu'na (International Forum for Investor Education-IFIE) 2009 yılında ve Uluslararası Sermaye Piyasaları Düzenleyicileri Örgütü'ne (International Organization of Securities Commissions-IOSCO), 2003 yılında "gözlemci üye" statüsünde üye olmuştur.

2.6. Diğer Kamu, Özel ve Toplum Kuruluşları

Ülkemizde finansal eğitim ve finansal okuryazarlık konularında çalışan ya da bu konularda yukarıda sayılan lider kurumlarla işbirliği içinde faaliyetler yürüten kurum ve kuruluşlarda bulunmaktadır.

Takasbank, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (VOB), Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK), İstanbul Altın Borsası (İAB), Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği (TKYD), Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu (SPL)

bu kuruluşlardan bazılarıdır ve 10 Mart 2012 tarihinde düzenlenen “Yatırımcı Seferberliği Arama Konferansı” sonrasında imzalanan “Yatırımcı Seferberliği İşbirliği Protokolü”nde imzaları bulunmaktadır.

Finansal eğitim alanında faaliyette bulunan diğer bir kurum ise “Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği” (FODER) dir. Dernek amaçlarını; finansal okuryazar bir Türkiye için eko-sistem oluşturmaktır. Devlet, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak ülke çapında bireylerin finansal okuryazarlık ve finansal erişim farkındalıklarını ve olanaklarını oluşturabilmek için;

- Bilinçlendirme,
- Eğitim,
- Araştırma,
- Uygulamalara destek,
- Politikalar üretilmesini sağlayabilmek, olarak sıralamaktadır.

Dernek, konferanslar, web sitesi, e-bülten, gibi etkinlikler ile finansal eğitime destek olmaktadır.

3. Sonuç ve Öneriler

Küreselleşen dünya ekonomisi paralelinde, finansal piyasalar da gelişmiş, kullanılan finansal araçların çeşitliliği artarken, anlaşılabilirliği daha da karmaşık bir hal almıştır. Bu sonuçlar finansal bilgiye olan ihtiyacı, başka bir deyişle finansal eğitimi beraberinde getirmiştir.

Finansal eğitim, yaşamları boyunca bireylerin bütçelerini oluşturmaları, gelir ve gider dengesini sağlamaları, yatırım ve tasarruflarını etkin bir şekilde yönetmeleri, finansal olumsuzluklardan korunmaları ve gelecek planlarını oluşturmada en önemli adımı oluşturmaktadır.

Finansal eğitim, bireylerin hayatlarının her aşamasında ve her alanda bilmesi ve öğrenmesi gerekli bir kavramdır. Özellikle günümüz finansal piyasalarında hızla gelişen ürünler ve hizmetler, artan tüketici borçları, finansal eğitimin yetersizliği ve değişen sosyo-demografik koşullar, bu eğitimin önemini daha da artırmakta ve sürekliliğini gerekli kılmaktadır.

Finansal eğitimin, bireysel ve toplumsal açıdan sağlayacağı faydalar dikkate alındığında, ciddi bir politika çerçevesi gerektirdiği görülmektedir. Bu çerçeve, birçok kesimden, birçok paydaşı yakından ilgilendirmektedir. Bu paydaşlar arasında hükümetler, ilgili bakanlıklar, merkez bankaları, finansal sektör düzenleyici ve denetleyici kurumları, sektör katılımcıları, sivil toplum kuruluşları sayılabilir. Dolayısıyla, finansal eğitim için bir ulusal strateji tasarlanması ve uygulanması zorunluluk oluşturmaktadır. Ancak, her ülkeye uygun tek bir strateji tanımlamak olanaksızdır. Bu durumda en iyi sonucu, ülke örnekleri ve uluslararası çalışmaların incelenmesi çerçevesinde her ülkeye özel olarak tasarlanacak stratejilerin vermesi beklenmelidir.

Ulusal stratejinin başarısını takip etmek ve ölçmek için bir yöntem belirlenmesi ve belli aralıklarla stratejinin gözden geçirilerek yeni koşullara uygun olarak güncellenmesi de finansal eğitim ulusal stratejisinin başarısını, etkinliğini, güvenilirliğini ve hesap verebilirliğini artıracaktır.

Finansal piyasaların sağlıklı bir şekilde işlemesine ve finansal istikrarın sağlanmasına katkı sağlayan finansal eğitim konusu beraberinde ülke ekonomisi ve refahı için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, finansal eğitim konusunda başarılı ulusal stratejiler uygulayan ülkeler seçilmiş, bu alanda yapılan çalışmalar incelenerek, ülkemizde yapılan ya da yapılması gereken çalışmaların neler olabileceği önerilmiştir.

Günümüzde gelişmiş ya da gelişmekte olan pek çok ülkede finansal piyasaların derinleşmesi bakımından, finansal eğitim önemli bir faaliyet olarak görülmekte ve bir çok ülkede finansal eğitim ile ilgili “ulusal stratejiler” oluşturulmaktadır.

Sözkonusu gelişmiş ülkelerde finansal eğitimin önemi yıllar öncesinden fark edilmiş, bu farkındalık finansal eğitim konusunda kurumsallaşmayı ve ulusal finansal eğitim stratejilerinin hazırlanmasını beraberinde getirmiştir. Finansal eğitim ulusal stratejisi genel anlamda ulusal bir çerçeve sunmalı, bu çerçevenin sınırlarının ve içeriğinin her toplumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi gereklidir.

İncelenen ülkelerin bu alanda ki, ortak yönlerinden biri de finansal eğitimin kamusal bir yapı içinde, devlet destekli bir otorite önderliğinde, diğer paydaşların katılımı ile yürütülmesidir. Avustralya’da “Finansal Okuryazarlık

Vakfı” (FLD), ABD’de “Finansal Eğitim Ofisi” (OFE), Japonya’da “Finansal Hizmetler Ofisi” (FSA) ve İngiltere’de “Finansal Hizmetler Otoritesi” (FSA) ülke hazine bakanlıklara bağlı bir otorite olarak çalışmaktadır.

Finansal eğitim konusunda başarı sağlanabilmesinde en büyük payın ulusların zorunlu eğitimdeki politikaları olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmada seçilen ülkelerin bu alandaki çalışmaları incelendiğinde; Ulusal finansal eğitim stratejileri çerçevesinde, finansal otorite ile ülke eğitim bakanlıklarının ortak çalışmaları çerçevesinde, finansal eğitimin ilköğretim müfredatlarına girmiş, eğitimin küçük yaşlardan başlayarak, bireyin yaşamı boyunca devam etmesi sağlanmıştır.

Bu aşamada, öncelikle ulusal stratejinin uygulanmasına yönelik oluşturulacak kurumsal yapılanma kapsamında paydaşlar arasında ortaklık, liderlik, konsey benzeri hangi yapılanmanın seçileceğine karar verilmeli ve işbirliği bu kapsamda yürütülmelidir. Daha sonra, oluşturulacak ulusal stratejinin temel amaçları, öncelikleri, kısa ve uzun vadeli hedefleri, hedef kitlesi, yol haritası ve zaman çizelgesi, iletişim stratejisi belirlenmelidir. Ülke çapında finansal okuryazarlık/finansal eğitim seviyesinin ölçülmesi ile bu kapsamda eğitim programlarının hazırlanması ve söz konusu finansal eğitim programlarının değerlendirilmesi amaçlara ulaşabilmek için gereklidir.

Günümüzde bir yandan bireylerin kendi finansal durumlarını kendilerinin idare etmesi yönünde giderek artan oranda bir beklenti olması, bir yandan da bunu yapacakları finansal ortamın giderek karmaşık hale gelmesi, pek çok çevrede finansal eğitim düzeyi konusunda sorulara ve endişelere yol açmıştır.

Son yaşanan küresel finansal kriz de düşük finansal eğitim oranlarının tüm ekonomiyi etkileyebilecek olumsuzluklara yol açabileceğini açıkça göstermiştir. Günümüzde finansal okuryazarlık kavramı gündelik hayatta gerekli önemli bir beceri, aynı zamanda ekonomik kalkınmanın önemli bir parçası olarak kabul edilmelidir.

Ulusal stratejinin temel hatlarının belirlenmesinin ardından atılması gereken ilk adım, mevcut finansal eğitim düzeyinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmasıdır. Daha açık bir ifadeyle, finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, bu amaçla politika üretilmesi, hedefler koyulması ve gelişiminin izlenmesi için, öncelikle mevcut düzeyin ölçülmesi gerekmektedir. Buna yönelik olarak ölçme yöntemleri kullanılmalıdır. Ulusal düzeyde finansal okuryazarlığın ölçülmesi kendi içinde hem zorlukları hem de fırsatları barındırmaktadır. Ancak, mevcut okuryazarlık düzeyini ölçmek, sosyo-demografik gruplar arasındaki farklılıkların hem ulusal düzeyde, hem de bölgeler ve ülkeler arasında karşılaştırılabilmesin de büyük faydalar sağlayacağı için göz ardı edilmemelidir.

Ulusal finansal stratejinin belirlenmesi bu alanda yapılması gereken ilk adım olmakla birlikte, beraberinde finansal otorite ile milli eğitim bakanlığının koordinasyonu da önemli bir diğer adım olarak hayata geçirilmelidir. Ülkemizde uygulanan zorunlu eğitim müfredatına finansal eğitim konuları eklenmeli, basitten karmaşığa doğru finansal bilgiler bireylerin öğrenim hayatları boyunca sürdürülmelidir. Seçilen konuların ülkenin ekonomik ve demografik yapısına uygun olmasına dikkat edilmeli ve finansal eğitim alanında faaliyet gösteren diğer paydaşlarında katılımı sağlanarak, eğitim desteklenmelidir. Böylece çalışma hayatına geçen bireyin temel finansal konularda yeterli bilgi düzeyine ulaşması sağlarken, okul sonrası eğitimlerin

sürdürülmesi, finansal eğitimin yaşamboyu devam etmesi bu alandaki başarıyı getirecektir.

Finansal eğitiminde başarı için, bu amaca yönelik çeşitli programlar oluşturulması ve uygulanması şarttır. Bu programların hedef kitleleri olan çocuklar, gençler, yetişkinler, kadınlar, emekliler, işsizler vb. özellikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınarak, bireylerin tasarruf, borçlanma, tüketim, sigorta ve emeklilik gibi hayatlarının önemli aşamalarını kapsayan konuları kapsamaması gereklidir.

Uygulanan programların izlenmesi, değerlendirilmesi ve yarattığı kazanımları anlamak için bu programların kısa vadede veriler toplanarak takip edilmesi, uzun vadede ise elde edilen verilerle çok iyi analiz yapılmalıdır. Böylece, istenilen amaçlara, hedeflere etkin bir şekilde ulaşılabilirdiği ya da ulaşılabilirdiği kontrol edilebilir.

Finansal eğitim programları ile ilgili önemli bir diğer konu ise elde edilen veriler ışığında yapılan analizlerin, açık bir şekilde diğer paydaşlar ile paylaşılması, finansal eğitim konusunda yeni fikirlerin ortaya çıkmasını, eskiyen bilgilerin güncellenmesini ve hedeflenen amaçlara daha hızlı ulaşılmasını sağlayacaktır.

Finansal eğitim bireylerin hayatları boyunca devam eden uzun zamanlı bir süreçtir. Birey kazanımlarından tüm yaşamı boyunca faydalanacaktır.

Finansal eğitimde başarı için en önemli adımın, bilgilerin sağlam temeller üzerine kurulması olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bireyin daha karmaşık kavramları algılayabilmesi, öğrenebilmesi, günlük hayatında uygulayabilmesi

ve ekonomik anlamda katkı sağlayabilmesi bu temelin yapısına bağılı olarak gelişmektedir.

Eğitimin, bilginin temellerinin ilköğretim çağlarından başlayarak bireye kazandırılması finansal eğitim çalışmalarının verimliliği açısından son derece önemlidir.

Bu aşamada dikkat edilmesi gereken konu ise soyut ve somut kavramlardır. Çünkü; ilköğretim çağlarındaki çocukların soyut kavramları algılayabilmesi, somut kavramları algılayabilmesine göre çok daha zordur. Bu tezdən yola çıkarak çocuklara verilecek finansal eğitimin somut veriler ışığında, yaşayarak kazandırılması eğitimin daha sağlam temeller üzerinde yükselmesini sağlayacaktır.

Bir örnekleme modeli ile konuyu açıklamak istersek;

Çocuklara tasarruf alışkanlığına kazandırmak, kazanımlarını somut olarak gösterebilmek amacıyla sınıflarda "sınıf kumbarası" oluşturulabilir.

İlköğretim 4. veya 5. sınıflarında uygulanabilecek model de haftada 1 ders saati müfredata eklenerek, ülkede kullanılan paralar öğrencilere tanıtılacak ve öğrencilerden harçlıklarından 1₺ tasarruf etmeleri istenerek "Sınıf Kumbarası"na atmaları sağlanacaktır.

Bu süreç içerisinde 1₺ ile neler yapılabileceği, neleri satın alabileceği, tasarruf yapmanın önemi gibi basit finansal konular sınıf ortamında tartışılacaktır.

Öğretim yılı başından, öğretim yılı sonuna kadar yaklaşık 36 hafta boyunca tasarruf yapmaları özendirilerek, öğretim yılı sonunda "sınıf kumbarası"nda toplanan birikim

(30 kişilik bir sınıf için $36 \times 30 = 1080\text{₺}$) çocuklar tarafından sayılacak ve çocukların tasarruflarını nasıl değerlendirebileceği tartışılacaktır.

Böylece; tasarrufun önemi, küçük tasarrufların birikerek nasıl çoğaldığı, küçük tasarrufların birleşerek nasıl büyük değerlere ulaşabildiği somut olarak öğrencilere gösterilerek ilerleyen yaşlarda, finansal konuları kavrama eğilimleri artırılacaktır.

Kaynakça

- Alpöge, A. (2000). *Kamu Reformunda Uluslararası Deneyim*. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV).
- Altaş, G. (2008). Yatırımcı Eğitiminde Yurtdışı Uygulamalar. *Sermaye Piyasalarında Gündem (TSPAKB)*, Eylül 2008, Sayı, 73.
- Altıntaş, K.M. (2008). *Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi "Toplumda Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Yükseltilmesi ve Bireylerde Asgari Finans Kültürünün Oluşturma Süreci*. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, s.14.
- Anbar, A. ve Eker, M. (2009). Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algılamalarını Etkileyen Demografik ve Sosyoekonomik Faktörler. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 129-150.
- Aren, S. (1992). *Türkiye Ekonomisinden Örneklerle 100 soruda Ekonomi El Kitabı*, Gerçek Yayınevi.
- Bağcı, M. (2006). *Bireysel Emeklilik Sisteminin Önemi, Genel Özellikleri ve Sistem Üzerine Eleştirilere Bir Bakış*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Bayazıt Hayta, A. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Capuano A. ve Ramsay I. (2011). *What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics, Financial Literacy Project, Research Report*, The University of Melbourne.
- Fanto, J.A. (1998). *Comperative Investor Education*, Brooklyn Low Review, 64 (3), 1083-1110.
- Fanto, J.A. (1999). *The Contribution of the Fund Profile to Investor Education*, 1 Villanova Journal of Low and Investment Management.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- Işık, İ. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*, TCMB, 2011.

- Koyuncugil, A.S. (2009). *Hisse Senedi Yatırımcı Profiline İstatistiksel Açidan Değerlendirilmesi*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu.
- Masters, R. (1989). *Study Examines Investors' Risk Taking Propensities*, Journal of Financial Planning , Vol. 2, July, pp. 151-155.
- Mavrinac, S.C. ve Chin, W.P. (2004). *Financial Education for Woman in Asia Pacific*
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=695042 (Erişim tarihi: 12.02.2013)
- Özçam, M. (2006). *Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, s.1.
- Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). *Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*, C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1.

İnternet Kaynakları

- http://australianshareholders.com.au/asa_site/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=130 (Erişim tarihi: 23.02.2013)
- http://ifie.org/pdfs/IFIE_2011_Third_Annual_State_of_Global_Investor_Education_Survey_.pdf (Erişim tarihi: 04.01.2013)
- <http://wbfm.org/calendar/wbfm-programs/financial-literacy.html>. (Erişim tarihi: 27.12.2012)
- <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,contentMDK:20653660~menuPK:72312~pagePK:51123644~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html> (Erişim tarihi: 17.02.2013)
- <http://www.asx.com.au/resources/shares-education.htm> (Erişim tarihi: 23.02.2013)
- <http://www.betterinvesting.org/public/buildwealth/build+wealth/default.htm> (Erişim tarihi: 05.03.2013)

<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/TürkiyeUlkeEkonomiRaporuTükce.pdf>
(Erişim tarihi:02.03.2013)

<http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/educational-tools/default.htm>
(Erişim tarihi: 27.02.2013)

<http://www.fsa.go.jp/en/index.html> (Erişim tarihi: 06.03.2013)

<http://www.fsa.gov.uk/about/who> (Erişim tarihi: 15.03.2013)

http://www.humanservices.gov.au/customer/information/centrelink-website?utm_id=7 (Erişim tarihi: 27.03.2013)

<http://www.icsa.bz/> (Erişim tarihi: 31.12.2012)

<http://www.ifm.gov.tr> Erişim tarihi: 04.04.2013

<http://www.investors.asn.au/about-aia/> (Erişim tarihi: 23.02.2013)

<http://www.iosco.org/about/> (Erişim tarihi: 19.02.2013)

http://www.istanbulfinansmerkezi.com/download/ifm_stratejisi_ve_eylem_plni.pdf (Erişim tarihi: 02.02.2013)

<http://www.jumpstart.org/> (Erişim tarihi: 03.03.2013)

<http://www.life-academy.co.uk/AboutUs> (Erişim tarihi: 16.03.2013)

<http://www.nefe.org/what-we-do.aspx> (Erişim tarihi: 02.03.2013)

<http://www.nicri.org.au/?q=node/51> (Erişim tarihi: 23.02.2013)

<http://www.oecd.org/about/history/> (Erişim tarihi: 11.02.2013)

<http://www.saveinfo.or.jp/e/about/index.html> (Erişim tarihi: 10.03.2013)

<http://www.sec.gov/about.shtml> (Erişim tarihi: 01.03.2013)

http://www.spl.com.tr/yatirimci_egitimi.asp (Erişim tarihi: 12.02.2013)

<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sss.php> Erişim tarihi: 09.04.2013

<http://www.treasury.gov/resource-center/financial-education/Pages/default.aspx> (Erişim tarihi:25.02.2013)

<http://www.tse.or.jp/about/tse/organization.html> (Erişim tarihi:11.03.2013)

<http://www.tspakb.org.tr/tr/Default.aspx?tabid=115> (Erişim tarihi:01.06.2013)

<https://www.moneysmart.gov.au/about-us> (Erişim tarihi:21.02.2013)